

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

Чи є ще час?

Рішення вищої влади держави відмовитися від підписання на саміті Східного партнерства у Вільнюсі Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом шокувало. І це за тиждень до саміту.

Останні місяці не припинялися розмови про те, чи встигне Україна до саміту виконати низку умов, висунутих для підписання Угоди з Євросоюзом? Ішлося про ухвалення законів, які б наблизили наше правове поле до європейського. Останні парламентські бої були саме за це. Опозиція йшла на величезні компроміси задля ухвалення цих законів. До прикладу, миттєво проголосували за дуже недосконалий закон про зміни у виборчому законодавстві, внісши понад 400 поправок. Але опозиція одностайно голосувала за цей закон, що внесли регіонали. Залишалися ухвалити два закони, один із яких — про лікування ув'язнених за кордоном. Але того дня ВР “провалила” голосування з усіх шести внесених законопроектів: не голосували регіонали і комуністи. А потім уряд заявив про припинення підготовки Угоди до саміту. Саме тоді, коли прем'єр Азаров оголосив це скандальне рішення Уряду, у Відні Президент Янукович бадьоро заявив: “Україна йшла і йтиме шляхом євроінтеграції”.

Вражає політична оголеність нашої влади. Основна причина зриву Угоди про асоціацію з ЄС — економічні питання, тобто втрати, яких зазнала і зазнає Україна в результаті торгової війни, яку нам оголосила Росія.

Та, очевидно, істинна причина не економіка нашої влади, а холопство перед Москвою. Ось просте підтвердження, яке свідчить і про ступінь лицемір-

ства влади. Цитуємо інструкцію, яку керівництво правлячої Партії регіонів вручило депутатам своєї фракції, коли звеліло “підтримувати” курс на ЄС: “*Євроінтеграція допоможе диверсифікувати структуру українського експорту, а також скоротити ризики для вітчизняної економіки. Це дасть можливість наростити частку високотехнологічних товарів у загальній структурі експорту на 28—29%. При цьому вже в перший рік дії Угоди з ЄС українські експортери зможуть відправити на зовнішній ринок на 9—10 млрд дол. більше товарів порівняно з існуючим режимом торгівлі. Зростання експорту — це повноцінна робота українських підприємств і нові робочі місця*”. Разюча відмінність від оголошеного нині.

Холопство нашої влади проявилось уже в самому посланні, що курс на ЄС треба “узгоджувати” з Росією. Хоча 23 листопада президент Росії Путін заявив, що його країна нічого не має проти укладання Україною Угоди про асоціацію з ЄС і навіть вступу її колись до Євросоюзу. Мовляв, Україна — незалежна держава і право вибору за нею. Широ зая-

вив чи ні, але заявив. І ось холоп прагне показати себе вірогіднішим, ніж вимагає його хазяїн.

А потім були конкретніші узагальнення урядовців. Пан Бойко та інші сипали цифрами вже “втраченого”. Цифри називали гігантські — десятки мільярдів у доларах, а загальна сума “втрач” майже у 200 мільярдів доларів. Ще й з натяком: от якби Євросоюз “подарував” нам такі кошти...

А ще у своїх заявах влада бідкалася й співчувала простим українцям, яким і так не вистачає коштів на зарплату, пенсії. І ці крокодилічі сльози ллє влада, яка майже за чотири роки прав-

ління обібрала до нитки співгромадян.

Уряд звернувся до Євросоюзу з пропозицією створити якусь “тристоронню комісію” для обговорення питань ухвалення Угоди між Україною і ЄС. Назвали й ці три сторони: Євросоюз, Україна, Росія. На що міністр закордонних справ Литви, яка нині головує в Євросоюзі, заявила, що пропозиція про якісь переговори в тристоронньому форматі “не вихід і не має прецедентів”.

Який висновок? Його мають зробити самі громадяни. Українська опозиція організувала три акції протесту проти зриву уго-

ди з ЄС. Після оголошення про зрив Угоди 22 листопада люди вийшли на майдани, відзначаючи День свободи, початок Помаранчевої революції. 23 листопада Україна і світ відзначили День пам'яті жертв Голодомору. 24 листопада Всеукраїнське віче на Європейському майдані збило багато людей, його оголосили як безстрокову акцію протесту по всій Україні, аж поки влада не виконає вимогу підписання у Вільнюсі Угоди з ЄС. У разі не підписання Угоди — відставка Уряду, імпічмент Президенту, розпуск і перевибори Верховної Ради. Та чи є ще час?..

Азаров — феномен зради чи синдром страху?

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ,
ексклюзивно для “Слова Просвіти”

Як тільки світ приголомшило рішення Азарова від 21 листопада 2013 р. про “перерву” у процесі інтеграції, відразу воно отримало назву “чорного четверга” у процесі становлення української державності. Незважаючи на всі “виправдання” Азарова, утвердилася дуже влучна назва того дня, коли, у стилі орди, перекреслено європейські очікування більшості українців. Останні презентовані соціологічні опитування засвідчують, що понад 58% українців усвідомлено прагнуть жити у системі європейських правових цінностей, європейських взаємин між суб'єктами господарювання. Враховуючи, що велику кількість невизначених осіб (переважно через інформаційну контрпропаганду, себто цілеспрямовану дезінформацію Росії) ніяк не можна зарахувати до розряду противників європейського вибору. Тих нині тільки 31%. І значна частина з них, упевнений, теж дезінформована.

Українських 58 соціологічних відсотків за європейську інтеграцію можна порівнювати з польськими 58% громадян, які більше 10 років тому, в червні 2003 року, взяли участь у референдумі за приєднання цієї країни до Європейського Союзу. Звичайно, що у Польщі не всі з тих, хто навіть пішов на референдум, — підтримали європейський вибір. Хоча навіть правлячі тоді у Польщі посткомуністи (з їхніх лав вийшов президент Польщі Александер Кваснєвський, в останні роки комуністичної системи — один із

лідерів польського “комсомолу”) агітували за вступ до ЄС, проте противники вступу — ліві популісти та праві радикали — зуміли багатьох налякати невідомими для постсоціалістичної, тісно зав'язаною на СРСР, командно-розподільчої економіки, драконівськими умовами, які ставив Польщі ЄС і непосильними для країни коштами структурно-економічної трансформації.

Як бачимо, у якості аргументів “проти” були ті самі аргументи, які називав Азаров, обгрунтовуючи “перерву” у процесі інтеграції: шалений ріст безробіття, масове закриття заводів, страшний ріст цін при незмінності заробітної плати. Чи справді це випадковість? Тож і не дивно, що 2003 року лише близько 46% громадян Польщі сказали “так” Європейському Союзові, європейському цивілізаційному вибору. Оскільки у чинному праві голоси відсутніх не враховуються, тому в повідомленнях про той референдум подається, що 77% громадян Польщі були за ЄС, що є великою інформаційною маніпуляцією.

Проектуючи ці події та цифри на нинішній український ґрунт, треба згадати, що 2003 року у Польщі з 13-річним досвідом демонтажу комуністичної системи понад 54% суспільства або боялися європейського вибору, або були байдужими до цього питання. А нині Польща (попри велику кількість гострих проблем, спричинених надшербленим у результаті “комуністичного експерименту” менталітетом) є країною, яка дуже динамічно розвивається. Громадянське суспіль-

ство не ставить під сумнів цивілізаційний вибір Польщі, зроблений 2003 року. А відповідальність за те, що нині відбувається витік інтелектуального потенціалу за кордон, що, наприклад, помешкання чи автомобілі значно дешевші у сусідній Німеччині, ніж у Польщі, що через бюрократичний цинізм у системі охорони здоров'я шороку помирає 30 тисяч осіб, які мали всі шанси бути врятованими, навіть найбільш буйні голови не покладають вини на ЄС. Опозиція, як може, доводить, що вина у тому цинічній та бездарній владі. Влада, своєю чергою, уся відповідальність перекладає на “цінічний популізм опозиції”, що є повним абсурдом, бо контрольний пакет голосів у парламенті поки що має влада. А якщо його втратить, то, за існуючою у Польщі традицією, мусять бути дострокові вибори!

Картина майже як в Україні, але з тією різницею, що там, окрім механізму дострокових виборів, у парламенті всі говорять польською, живуть польською та працюють для Польщі. І ніхто з депутатів від національних меншин — Мирон Сич від української, Євгеніуш (Євген) Чиквін від білоруської (на нього ведеться шалена атака з боку інтернатів із приводу його ініціативи на захист прав білоруської спільноти у Польщі) та Ришард Галла, обраний за квотою, відведеною німецькій спільноті (єдина з національних меншин, що має такий привілей), не дозволить собі заявляти, що їхня Батьківщина — не Польща. Для них немає іншої батьківщини, ніж та, яка дала їм освіту та працю.

Український прем'єр свого часу відверто заявив у ефірі російського телебачення, що для нього батьківщина Росія. І чинний президент усіляко уникає називати себе українцем, віддаючи перевагу формулюванням на кшталт президент території... Хоч президентів сусідніх держав — Литви, Польщі чи Росії виразно підкреслюють, що вони президенти націй, а не територій із населенням.

Наголошувати на подібному мене змушує один нюанс: аналізуючи закордонні коментарі з приводу рішення уряду України від 21 жовтня, у Росії це “рішення Києва” називають великою стратегічною “перемогою” Путіна, ставлять її в один ряд із його ж перемогою у питанні сирійської хімічної зброї.

Відомо, що й нині, у час інформаційного суспільства, жодна перемога не може обійтися без потужної армії. Правда, не військових, а чиновницької, диверсійної. Хто виступив у ролі цієї путінської армії? Це ті, хто під різними приводами гальмує розв'язання питання вибіркового правосуддя. Чи й очолюваний Азаровим уряд також належить до контингенту путінської диверсійної армії? Після минулорічних заяв Азарова про Росію-батьківщину у чорному світлі 21 листопада 2013 року це питання набрало нової гостроти.

Чому Азаров, лементуючи з приводу “ризиків”, які несе Україні європейська інтеграція, не вивчив хоча б польського досвіду, з промовистими цифрами — від 54% наляканих і байдужих до одностайної підтримки?

Чи рішення уряду від 21 листопада — це синдром страху, спровокований генними особливостями, чи свідомо, задалегідь домовлена, участь у “переможному” проекті “Путіна”? Не випадково ж любитель “разводів українців як котят” — Чечетов свого часу вихвалявся, що рішення у справі європейської інтеграції буде дуже несподіваним...

І в першому, і в другому випадку уряд мав би піти у відставку. Тим паче, що лише 31% населення не поділяє європейського цивілізаційного вибору України. Досвід останніх років, сформований подіями і в Європі, і в Північній Африці, підказує, що уряди, які діють усупереч очікуванням народу, рано чи пізно падають. І чим пізніше вони це розуміють, тим страшнішими є ці падіння — і для них особисто, і для нації. Третій із можливих варіантів — тоталітарна диктатура. Проте спонтанні події, спровоковані рішенням уряду від 21 листопада, свідчать, що українці на таке не погодяться. І дедалі частіше звучить питання: чи довго нація терпітиме “чорні вівторки” (найбільш відомі — батуринаська різня 1708 року, а у наш час — жорстоке побиття похоронної процесії патріарха Володимира 1995 р.), “четверги” чи “неділі”. Що треба зробити, аби поставити край рішенням влади, які йдуть урозріз з очікуваннями нації?

Відповідь проста: доки влада матиме ментальність окупантів, доти український цивілізаційний вибір, українські національні й соціальні очікування будуть zagrożені.

Дмитро ПАВЛИЧКО: «Чую українську молодь»

Герой України, видатний поет, політичний і громадський діяч Дмитро Павличко — чільна постать як голова Комісії Верховної Ради України першого скликання з міжнародних відносин, Творець початків незалежності. І вже тоді він чітко відстоював європейський вектор розвитку України. Дмитро Васильович був Надзвичайним і Повноважним Послом України у Польщі, Словаччині, державах, які нині є членами Європейського Союзу, тож має великий досвід у справі нашої євроінтеграції. Своїми болючими роздумами Дмитро Павличко ділиться з читачами “Слова Просвіти”.

Для мене рішення влади відкласти підписання Угоди про асоціацію між Україною і Євросоюзом було несподіваним і тяжким ударом. Адже я збирав своїх друзів, колишніх послів України, причому у важливих і сусідніх країнах: Володимира Василенка — посла у Великобританії, посла у США Юрія Щербака, посла у Франції Юрія Кочубея, Левка Лук'яненка, посла в Каналі, Романа Лубківського — посла в Чехії, Рауля Чілачаву — посла в Латвії, Степана Волковецького — посла в Грузії, Леонтія Сандуляка — посла в Румунії. Ми звернулися до Президента Януковича з відкритим листом, опублікованим, зокрема, у “Слові Просвіти” та інших медіа. У тому листі

писали, що віримо Президентіві, що він не зламає свого наміру приєднати Україну до економічної зони Європейського Союзу. Адже це великий крок до Європи, який може стати найбільшою даєю нашої історії, фактично протилежною щодо Переяславської ради. Ми писали Президентіві, що він зустріне з труднощами, які його чекають, але їх треба подолати, хоч вони й будуть дуже складними. Треба повернути державний статус виключно українській мові. В Україні не може бути жодної території, жодної державної установи, де чомусь має домінувати друга державна мова. Ми звернули його увагу на те, що треба зберегти Збройні Сили України, які перебувають у

повному занепаді. Ми говорили про найголовніше: треба дати українському громадянину відчуття, що він захищений правом, яке в Європі понад усе, перед яким усі громадяни рівні. Чесно кажучи, я вірив, коли працював над тим листом разом зі своїми друзями, що так воно й буде. І раптом сталося. Зрада! Злам дороги нашої — назад!

Для мене це тим болючіший удар, що того дня, коли Уряд Азарова проголосив рішення про призупинення підготовки Угоди з Європейським Союзом, я повернувся із Запоріжжя і Дніпропетровська. Там я зустрічався зі студентами філологічних факультетів університетів. У виступах своїх я допускав, що трагедія може статися, Президент не підпише Угоди. Але всі студенти були налаштовані не так, як я. Вони переконували: “Не журіться, Дмитре Васильовичу, все буде добре”. Всі, з ким я зустрічався на Хортиці, так само запевнювали, не так мене, як себе, що Янукович підпише у Вільнюсі документ великого історичного значення для

України і Європейського Союзу. Я повернувся з півдня України із відчуттям української студентської молоді, яка вірила в Угоду, мріяла, що житиме інакше, у справді вільній Україні. Я там слухав свою пісню в найбільшому залі Запоріжжя, пісню з музикою Анатолія Сердюка, прекрасного запорізького композитора і співака, який пісню “Вставай, Україно!” виконав ще 1990 року, коли вона й була написана. У Запоріжжі тоді гри- мів фестиваль “Червона рута”, на ньому був Вячеслав Чорновіл. Мене не було. Сердюк згодом розповідав мені, як Чорновіл підійшов, обняв його і подякував за пісню.

Отже я вдарений нещадно в переповнену не лише мою надією, а й надіями молоді Запоріжжя і Дніпропетровська українську душу.

Як координатор Комітету захисту України, я зібрав Комітет. Ми уклали листа, якого я прочитав на вчорашньому величавому мітингу на Європейській площі в Києві. Ми намагалися вкласти в наш Заклик до народу головну тему мітингу: звернення до Президента з вимогою підписати Угоду. Категоричне звернення, де говориться, що коли Угода не буде підписана, президентіві необхідно буде усунутися від влади. Адже він дав наказ Уряду зупинити підготовку до підписання Угоди, хоч Уряд не має права за Конституцією втручатися в зовнішню політику. В Україні зовнішня політика керується тільки главою держави. Азаров виконавець команди Президента, але повинен він діяти не за наказами, а за Конституцією. Опозиція в парламенті має сьогодні повне право ініціювати відставку Уряду.

Виступаючи на мітингу, я дивився на український народ із вірою в нього. Мені пощастило бути одним із проголошувачів нашої держави 24 серпня 1991 року.

25 листопада 2013 р.

Вставай, Україно, вставай
Вставай, Україно, вставай,
Виходь на дорогу свободи,
Де грає широким дугами,
Де ідуть європейські народи.

Вставай та кандави морва,
Дай познать, якимши від грому,
Що Ти не рабця Москва,
І рабство не будеш нікому.

Вставай, Україно, вставай,
Єдай одне море її Карпати,
І сфін перебаленті кривай
Не дай ворогам разламати!

Вставай, піднімай знамено
Європи, і згоди, й любові,
Щоб волі святі вино
Спожити без плями і крові.

1990 рік Дмитро Павличко

Заклик до українського народу та до всіх наших співгромадян

21 листопада 2013 року уряд Азарова, виконуючи наказ Януковича, припинив процес підготовки до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Віктор Янукович зневажив підтриманий більшістю українського народу європейський вибір і грубо порушив законодавство України. Президент Янукович знову явив усьому світові своє антиукраїнське, промосковське нустро.

Український народ, співвітчизники, брати і сестри наші! Прийшов момент істини! Об'єднаймося проти державного перевороту! Наша категорична вимога до Президента України — підписати Угоду про асоціацію на саміті Східного партнерства у Вільнюсі 28—29 листопада 2013 року.

Закликаємо всіх громадян України, людей різних на-

ціональностей, різних конфесій об'єднатися навколо цієї вимоги. Тільки наша єдність зможе змусити зрадників піти геть, а ми маємо повернути Україну на європейський шлях.

**Геть від кремлівського ярма!
Слава європейській Україні!**

Народний комітет захисту України

Дмитро ПАВЛИЧКО,
Юрій ЩЕРБАК,
Юрій МУШКЕТИК,
Володимир ВАСИЛЕНКО,
Богдан ГОРИНЬ,
Левко ЛУК'ЯНЕНКО,
Олег ЧОРНОГУЗ,
Олександр СКИПАЛЬСЬКИЙ,
Олександр ДАНИЛЮК,
Юрій ДОРОШЕНКО,
Наталія ОСЬМАК,
Дмитро ПИЛИПЧУК

23 листопада 2013 р., м. Київ

Страчені голодом

21–23 листопада Україна й увесь цивілізований світ вшанували пам’ять жертв Голодомору-Геноциду українців 1932–1933 рр. Траурні церемонії, зініційовані громадськістю, відбулися в усіх містах і селах. 23 листопада тисячі людей зібралися у Києві біля Національного музею “Меморіал пам’яті жертв голодоморів в Україні”. Скорботна хода розпочалася від метро “Арсенальна” у напрямку Меморіалу. Предстоятель Української Православної Церкви Київського Патріархату Філарет відслужив панахиду за загиблими, після чого оголосили хвилину мовчання.

Микола ЦИМБАЛЮК
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

Слово дослідників

Два дні, з 21 до 22 листопада у Києві обмінювалися результатами своїх досліджень і дискутували науковці — дослідники Голодомору в Україні на Міжнародному науковому симпозиумі, який відкрився з нагоди сумних 80-х роковин. Його тема: “Голодомор 1932–1933 рр. в Україні: історія і пам’ять”. У роботі симпозиуму взяли участь представники Інституту філософії ім. Сковороди та Інституту історії України, а також університетів України (“Києво-Могилянська академія”, Львівський національний ун-т ім. І. Франка), Канади (Трентський, Альбертський, Квебекський ун-ти), США (Гарвардський ун-т), Польщі (Вроцлавський ун-т), Франції (Католицький ун-т вищої освіти), Латвії (Латвійський ун-т), Ізраїлю (Єрусалимський ун-т) і низки вітчизняних і зарубіжних громадських організацій та інституцій, зокрема Громадського комітету з ушанування пам’яті жертв Голодомору, Центр досліджень визвольного руху, Всеукраїнський

центр досліджень Голокосту “Ткума”, видавництва “Українська енциклопедія” ім. М. Бажана, Західно-австралійського морського музею з Австралії, Національного центру наукових досліджень із Франції тощо.

Упродовж надзвичайно насиченої роботи симпозиуму відбулося шість сесій за темами “Політичні, суспільні виміри”, “Історичні джерела та їх інтерпретації”, “Дискусії істориків”, “Геноцид: правові аспекти”, “Пам’ять і культура пам’яті”, презентація нових академічних центрів/програм дослідження Голодомору. У рамках симпозиуму учасники мали змогу оглянути міжнародні виставки: європейської пам’яті і сумління “Тоталітаризм у Європі: фашизм — нацизм — комунізм” і “Страчені голодом: Геноцид українців” із колекції Моргана Вільямса.

Авторитетні науковці й представники громадськості, спираючись на свої ґрунтовні дослідження, були одностайні в оцінці голодомору в Україні 1932–1933 рр.: це жорстока спланована акція то-

дішньої комуністичної влади Москви проти українського народу.

Карта смерті

Фахівці Українського наукового інституту Гарвардського інституту й Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. Птухи НАНУ до сумної дати підготували справді вражаючий документ — електронний Атлас Голодомору. Перед його оприлюдненням професор Сергій Плохій (США) та Наталя Левчук (Україна), які брали участь у його підготовці, зустрілися з журналістами і розповіли про проведену роботу. Вони поділилися висновками щодо кількості людських втрат у різних регіонах України під час Голодомору, щодо яких і досі точаться суперечки дослідників, представників різних наукових методів. Ви-

користовуючи метод демографічної реконструкції, опираючись на вцілілі архівні документи, науковці стверджують, що найбільше жертв від голодної смерті припало на найхлібородніші регіони України — Київщину й Харківщину. Загальна кількість втрат становить щонайменше 4 мільйони людей, серед яких великий відсоток — діти. Однак крапку в остаточному підрахунку жертв Голодомору 1932–1933 років ставити ще рано.

Карта смерті українського народу була опублікована у спеціальному випуску газети “Урядовий кур’єр”.

Італійський сайт

У рамках римського тижня пам’яті жертв Голодомору розпочав роботу сайт www.holodomor.it італійською мовою, який створило Християнське товариство українців Італії у співпраці з міжнародним правозахисним центром “Феміда”. Його присвячено 80-річчю голоду 1930-х років в Україні. На сайті викладені матеріали про геноцид нашого народу, документи різних установ, зокрема НКВД, публікації, фотографії та відеорепортажі, програма заходів тижня пам’яті, електронна версія виставки Міжнародного благодійного фонду “Україна 3000” “Страчені голодом: невідомий Геноцид українців”. Тепер через Інтернет італійці, в країні яких працює і проживає найчисленніша українська діаспора Західної Європи, зможуть ближче ознайомитися з трагічною долею українців за часів існування Советського Союзу.

Зізнання Кличка

В Україні, яка була під владою Москви, практично немає жодної родини, яка б не пережила страхіття 1933-го. Після молебню на вшанування жертв Голодомору лідер парламентської партії “Удар” Віталій Кличко вперше розповів журналістам про страшне лихоліття у його родині. Про це свого часу розповіла йому бабуся Євдокія Пилипівна. Вона згадувала, як із сестрами, малими збирали траву-калачики, щоб вижити, і як кричала-голосила їхня мама, коли продзагони разом із місцевими активістами забирали останнє зерно. У бабусиній родині було восьмеро дітей, а в ту страшну зиму її батьки і всі брати, сестри померли. “Це жахіття відбувалося на Черкащині, — сказав Віталій Кличко, — у центрі щедрої на врожаї хліборобської України. Ще недавно про це не писали в історії, бо хотіли стерти пам’ять про наших близьких, про наш рід, села і міста, які тоді викосила смерть. Тому наш обов’язок — пам’ятати. І наш обов’язок як політиків — зробити висновки з тієї страшної трагедії”.

Полтавська громадськість вшанувала пам’ять жертв Голодомору-Геноциду

Із нагоди 80-х роковин Голодомору-Геноциду патріотичні сили Полтавщини утворили обласний громадський комітет з ушанування пам’яті мільйонів жертв невинно убієнних комуністичним режимом українців. Серед фундаторів не лише провідні опозиційні партії (ВО “Батьківщина”, “За Україну!”, “Свобода”, “УДАР”), а й низка громадських організацій — Всеукраїнське товариство “Просвіта”, “Пласт”, “Молода Просвіта”, “Українська справа” та ін. Традиційно серед організаторів — Полтавська єпархія УПЦ Київського Патріархату.

До оргкомітету також увійшли опозиційні народні депутати Валерій Головкин, Юрій Бублик, депутат облради Петро Ворона та помічник-консультант голови парламентського комітету з питань культури і духовності В. Кириленка Олег Пустовгар. Координатором обрала голову крайового товариства “Просвіта”, народного депутата кількох скликань Миколу Кульчинського.

У відозві до мешканців Полтавщини оргкомітет закликав оберегатися як зіницю ока українську державність від зазіхань Москви. “Страшне явище геноциду, влаштоване Кремлем, стало можливим через поразку визвольних змагань 1917–22 років, — наголошується в ній. — Один із найстрашніших наслідків голодомору 1932–33 рр. — винищення московськими більшовиками національної еліти. Яка держава без національної еліти та ідеї, ми спостерігаємо упродовж двох десятиліть”.

Заходи з ушанування жертв Голодомору розпочалися 22 листопада. Крайова “Просвіта” провела тематичну виставку картин у Полтавському художньому салоні, в якій узяв участь заслужений художник України, лауреат Шевченківської премії Валерій Франчук. Наступного дня біля пам’ятного знаку жертвам Голодомору на території Свято-Покровської церкви УПЦ Київського Патріархату її настоятель Миколай Храпач відслужив панахиду. Активісти громадських організацій Лубенщини взяли участь у заходах біля Кургану скорботи поблизу Мгарського монастиря. Пам’ять жертв геноциду вшанували у всіх районних центрах Полтавщини. Головною обласною акцією став перегляд відеохроніки, хвилини мовчання і громадянська панахида біля комплексу “Злато місто” та традиційна скорботна хода до Свято-Успенського собору. У головному кафедральному храмі Київського Патріархату архієпископ Федір відслужив панахиду. А ввечері небайдужі полтавці запалили свічку пам’яті жертв Голодомору-Геноциду.

Прес-центр Полтавського ОО товариства “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

Валерій ФРАНЧУК: «Талант і душа — єдині»

Багатолітньою працею цей художник сформував свій оригінальний творчий стиль, який вирізняє його серед колеґ-митців не лише тому, що він знайшов власну техніку письма на полотні. Його творам притаманні романтичний пафос, дивовижна виразність, глибока українська натхненна емоційність і правда життя. Це стало вагомим результатом справді новаторських, формально-пластичних, образно-змістовних знахідок у сучасному станковому живописі. Звідси його витончена поетика і пластика в осягненні національної специфіки, цілісність і вагомість наповнених внутрішнім драматизмом образів.

Після першої нашої зустрічі на виставці художник запросив мене у свою робітню, де ми згадували не лише малу батьківщину, а й говорили про його творчість.

— *Зазвичай хлопці з села стають трактористами, шоферами, зоотехніками, а тут — художник. Як до цього поставилися односельці?*

— Мене з третього класу звали художником. Чогось насмішкуватого від односельців не чув. Поза очі, може, хтось і говорив, але я того не чув і не хотів знати. Тоді не ті часи були. То зараз люди очерствіли душею і ворогують між собою. Бо зробила їх такими несправедливість — бідні та багаті, напевно, завжди будуть у стані взаємного протистояння.

— *Батьки підтримали Вас із вибором Вашого життєвого шляху?*

Валерій Франчук із дружиною Поліною (зліва) на відкритті виставки "Розгойдані дзвони пам'яті"

— Батьки завжди підтримували мене в бажанні стати художником. Хоча тоді жодної можливості віддати мене на навчання не було. Возила мене мама малим у Кривий Ріг до тітки Юлі, щоб та допомогла вивчитися на художника. Та нічого з того тоді не вийшло. Мені навіть було образливо, що моя хрещена не захотіла мені допомогти, але коли став старший, зрозумів, як мало від неї залежало. Тоді й пробачив.

Батьки робили все, що могли. Батько мій простий механізатор, працював у радгоспі. Мама чверть віку передова ланкова в колгоспі, мала норму 3 га буряків і 3 га кукурудзи. Із мамою і ми ходили рвати ті клятві

буряки. Всього нас, дітей, у мамі п'ятеро.

Пам'ятаю, коли вона згадувала свою маму, то завжди підкреслювала, що я вдався в Орловських. Це прізвище моєї бабусі Теклі. Їхня родина була майстровита, жила в Кучманівці, її шанували односельці. Я не застав бабусю живою, вона померла під час третього голодомору, 1947-го.

Нині мамі виповнилося 95. Вона живе зі старшим сином Петром, але на літо брат забирає маму в Зелену, щоб вона пожила у своїй хаті, подихала свіжим повітрям, настоящим цвітом старої яблуні. Це її батько, а мій дід Броніслав Степанович Кобилянський посадив ті дерева ще до війни. Хоча скільки вони мали клопоту за ті яблуні і груші через податки. Проте не зрубили, а вберегли їх для нас, дітей.

— *Напевно, Ви не одразу стали тим Франчуком, якого ми тепер знаємо. Маєте свій секрет успіху?*

— У нашій професії тільки повна віддача дає шанс на успіх. Мені допомагає віра в Бога, віра в Україну. Нею живу і для своєї української землі працюю. Ось і весь секрет!

Мені поталанило зустрітися зі своїм земляком — відомим художником Валерієм ФРАНЧУКОМ. Родом ми з Хмельниччини, яка славиться талановитими людьми, величною історією і чарівною природою. Це з його малої батьківщини, села Зелена, бере початок дивна своїми джерелами та назвою річка Хомора. Тече вона невеличким потічком через село Васьківчики, куди ходив у школу Валерій Олександрович. І як та річка, перетікаючи із села в село, живить і дає життя всьому, так коріння рідної землі живить талант Валерія ФРАНЧУКА.

А рушники на спомин

— *Одна з провідних тем Вашої творчості — Голодомор. Чому?*

— Я, слава Богу, не відчув подиху голодної смерті, а ось моїм старшим братам довелось зазнати смаку мерзлої колгоспної картоплі, яку вони видовували в полі, аби вижити. Щоб писати картини, треба пропустити через себе ті події, відчути їх. Про голодомор мені розповіла мама. Я з дитинства знав про цю страшну трагедію, яка не минула жодної людини і в нашому селі. Згадує мама: "Наша родина вижила завдяки добрій душі вчительки. Мій батько у неї підробляв, це вона дала йому висівки і то просила не варити, а розмочувати у воді і так їсти, щоб нічим не викликати підозри у сільських активістів-душоґубів. Із молоді зелені пшениці, яку батько невідомо як діставав, запарювали клейку масу і так рятувалися". Від цих спогадів у мене перехопило дух, я не міг слова сказати. Мати сиділа тихо, а з очей капали сльози. Про це треба кричати на весь світ. Багато хто намагається творити на цю тему, але не всі витримують. Не можуть, бо нестерпно важко психологічно.

Свій цикл "Розгойдані дзвони пам'яті", присвячений світлій пам'яті жертв голодоморів 1921—1923, 1932—1933, 1946—1947 років, я створив, щоб люди пам'ятали. Бо той, хто пам'ятає, житиме у завтрашньому дні.

72 твори я подарував Національному музею меморіалу пам'яті жертв голодоморів в Україні. До 80-ліття голодомору-геноциду в Україні 1932—1933 рр. 9 листопада 2013 р. в Музеї літератури відкрилася моя виставка "Розгойдані дзвони пам'яті".

22-го — у Полтаві до 80-ліття також відкрито виставку моїх творів із цього циклу. А наступного, 2014-го, планує у країнах Європи виставити мої картини з цього ж циклу.

— *Що побажаєте молоді?*

— Пам'ятати і шанувати своє, рідне: землю, на якій народився, мову й історію нашого народу. Треба мати людську гідність. Довго і серйозно вчитися життю, і головне — знайти себе у цьому світі. Не піддаватися чужинським впливам, бо кожна людина — особистість неповторна, зі своїм баченням, талантом та безмежним всесвіттом. І ми, українці, маємо таке ж право бути самодостатніми і щасливими, як і решта європейських народів.

Спілкувалася
Олена МАЧУЛЬСЬКА,
студентка Університету "Україна"

Чорниця

23 листопада в День пам'яті жертв Голодоморів українське телебачення сумлінно поставилося до своєї програмної сітки. Центральні канали кілька разів вмикали звернення Президента України з нагоди скорботної дати, Перший Національний показав документальні фільми власного виробництва про Голодомор, "5 канал" провів телемарафон "Голодомор — геноцид українського народу", присвячений 80-м роковинам Голодомору 1932—1933 років. Несподіванкою було побачити тривалу дискусію з приводу роковин Голодомору на каналі Євроноіус тощо.

Мабуть, усі вже знають, що на українських телеканалах в останні роки з'явилася тради-

Державі слід ретельніше контролювати мовників

ція пошанувати ту чи ту дату зміненним логотипом. У День пам'яті жертв Голодоморів біля логотипів деяких каналів з'явилася свічка. У такий спосіб вшанували невинно убієнних Перший Національний та його міжнародна версія, Тоніс, КРТ, телеканал "Київ", ЗІК, ТВІ, М1, М2, канал новин 24, телеканал "112 Україна". "Новий канал" мав темний значок замість звичного зеленого, у програмі багатьох каналів було помітно менше розважальних програм.

Але, на жаль, розваги і не

зникли повністю з екранів цього скорботного дня. ТЕТ, ІСТУ, СТБ, QTБ, 1+1 міжнародний, телеканал "Гамма" та ще низка тематичних каналів рясніли розважальними шоу і комедіями. Схоже, для деяких медій дні скорботи не важливі, як і те, хто саме споживає їхній продукт.

Державі варто ретельніше контролювати мовників, які ігнорують Укази Президента та жалобні дні українського народу.

Вл. інф.

У пам'ять про жертви

Через океани

Вадим ПЕПА,
письменник, лауреат Літературно-мистецької премії ім. І. С. Нечуя-Левицького

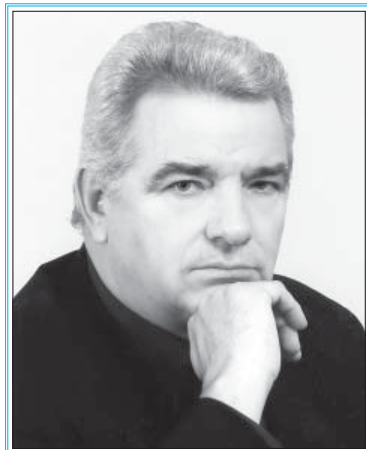
Для співчуття людському горю не існує кордонів. У США, як і в Росії та навіть Україні, на вищих шаблях влади є такі, що заперечують сатанинську злочинність Голодомору-геноциду 1932—1933 років. Але схилені можновладці — не весь світ. У США стражданнями українців перейнявся Джеймс Мейс, нащадок уцілілої дещиці індіанського племені черокі. Його народ пройшов згубною “дорогою сліз”. Та попри всі незгоди син знедолених аборигенів американського континенту здобув освіту, став магістром, працював асистентом відомого дослідника трагічного періоду української історії Роберта Конквеста, захистив 1981 року в Мічиганському університеті докторську дисертацію “Комунізм і дилеми національного визволення: національний комунізм у радянській Україні 1918—1933”, домагався визнання Голодомору Геноцидом українців ще тоді, коли в Радянському Союзі ніхто слова не смів зронити про той нечуванний злочин.

Голос правдивих суджень почуто на всіх континентах земної кулі. Відлуння всесвітнього співпереживання було відчутне 21 жовтня в Києві, у залі Національної опери України.

Микола ЦИМБАЛЮК

С. Куртуа — професор католицького інституту вищих студій невеликого містечка на західному узбережжі Франції. Він читає єдиний у Франції науковий курс, присвячений комунізмові. Крім викладацької роботи, очолює наукову лабораторію “Культури і суспільства в Європі” Національного центру наукових досліджень (це щось подібне до нашої Національної академії наук). А ще редагує журнал, присвячений цій тематиці, а також створив і редагує тематичну серію “Демократія чи тоталітаризм?”, у якій уже вийшло кілька десятків книжок.

Коли була опублікована “Чорна книга комунізму”, у Франції піднялася буря брутальної і шаленої кри-

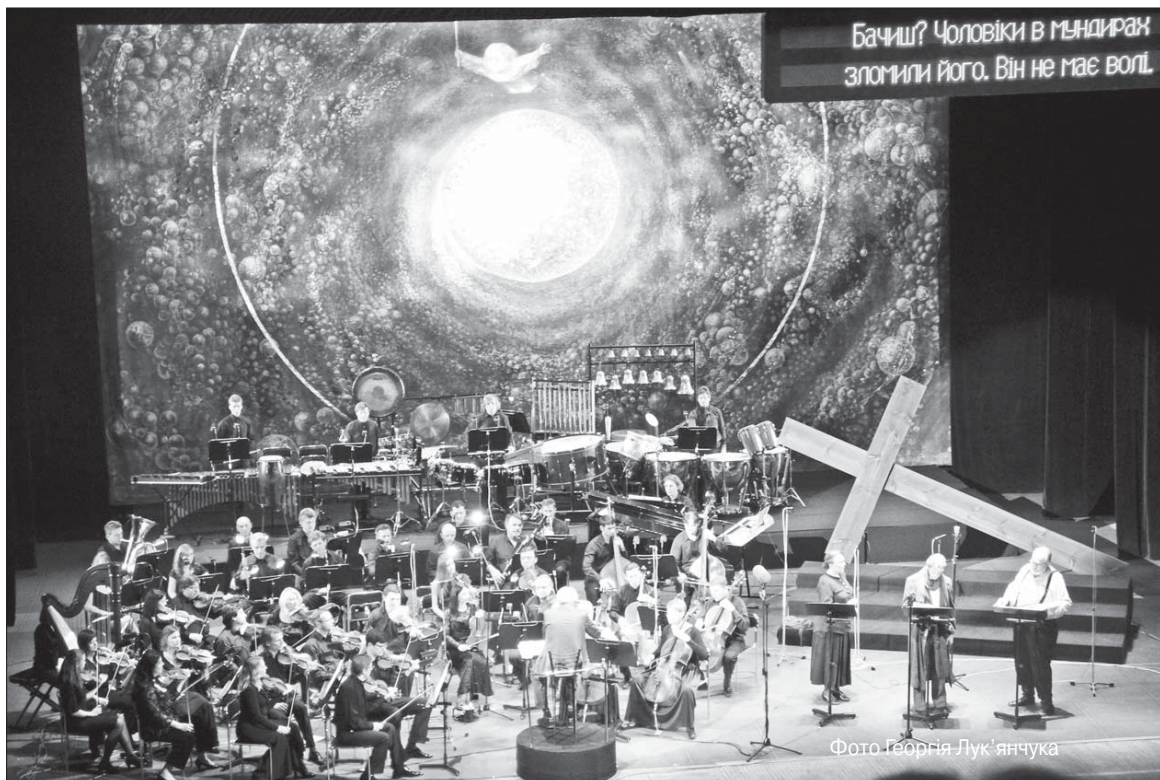
“Пам'ять і вшанування жертв Голодомору-геноциду 1932—1933 рр. потрібні сьогодні Україні для відновлення історичної справедливості, очищення й облагородження наших душ, думок і свідомості для піднесення національної гідності українського народу і держави й інтегрування їх до європейської спільноти”.

Петро ЧЕРНЕГА,
завідувач кафедри етнології та краєзнавства Інституту історичної освіти Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова, доктор історичних наук, професор (“Слово Просвіти”, число 46)

Перед тим, як зі сцени полинули скорботні мелодії англомовних речитативів, зворушливе поминальне слово прозвучало з уст Патріарха Київського та всієї Руси-України Філарета. Своє ставлення до страхітливого злочину в історії людства висловив усесвітньо відомий історик, професор Стефан Куртуа, автор дослідницького видання з промовистою назвою “Чорна книга комунізму”. Від української громади в Австралії вклонилася пам'яті замучених енкаведистами Марі Фікарра, член парламенту та уряду Нової Південної Валії. З промовама виступили Іван Васюник, співкоординатор Громадського комітету з ушанування пам'яті жертв Голодомору-геноциду 1932—1933 рр. в Україні, та Євген Свєрстюк, багаторічний в'язень радянських концтаборів, учасник ініціативної групи “Першого грудня”.

Після виступів відбулася прем'єра опери “Червона земля. Голод”. Це плід натхненної праці Вірко Балея, відомого американського композитора українського походження, диригента і піаніста, лауреата престижних американських нагород — премій Греммі та Американської академії мистецтв і літератури, а понад усе — Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка за значний внесок у розвиток української музики і її поширення у світі.

Автор лібрето — член Нью-Йоркської групи поетів Богдан

Бачиш? Чоловіки в мундирах зломали його. Він не має волі.

Фото Георгія Лук'ячука

Бойчук, редактор літературного журналу “Сучасність” і співредактор, разом із Богданом Рубчаком, антології сучасної української поезії “Координати”. Виконавці — талановиті оперні співаки Марі Плетт, Тод Фітспатрик, Джон Дайкерс, Ерік Бреннер. З українського боку долучилися Камерний хор “Київ” і Національний ансамбль солістів “Київська камерата”. Режисер-постановник — народний артист України Василь Вовкун.

Сценографія народного художника України Тадея Риндзака.

Твір глибокого філософського змісту і шекспірівського трагічного звучання, — відзначили фахівці після перегляду вистав у Лас-Вегасі та Нью-Йорку. Сценічне втілення в столиці України вражає. Біль пережитого українськими селянами доносять до сучасників трагічні мелодії. Музика пробуджує в серцях присутніх гіркі відчуття невимовних страхів, яких зазнав один із

найбільших народів Європи. Слова англійською вриваються в пам'ять як символи на вшанування мільйонів хліборобів, трударів, працелюбів, страчених штучно організованим мором. Для українських слухачів були субтитри над сценою. І з'являється впевненість у тому, що злочинне навіть прокляте й осуджене. Призвідці й виконавці людина-невисницького та їхні послідовники неодмінно будуть викинуті на смітник історії.

«Чорна книга комунізму»

У Києві, у день святого архистратига Михаїла, напередодні відзначення 80-х роковин Голодомору-Геноциду в Україні, в Національній спілці письменників відбулася презентація видання “Чорна книга комунізму”. Ініціатор її створення і один із авторів професор Стефан Куртуа. Він належить до тих французьких істориків, які чітко і ясно заявили: Голод в Україні 1932—1933 рр. був Геноцидом. На сьогодні він опублікував разом із перекладами близько 80 праць. Лише “Чорну книгу комунізму” перекладено 26 мовами, тепер і українською. Видання побачило світ у львівському видавництві.

тики. Багато хто вимагав відставки Куртуа з посади керівника лабораторії. Франції, яка в переважній більшості й донині не вірить у страхіття 1932—1933 року в Україні, навіть зараз важко погодитися з думкою професора, яку підхопили науковці і ЗМІ: “Смерть від голоду української дитини дорівнює смерті від голоду єврейської дитини у варшавському гетто”.

Особливе обурення у французьких лівих у “Чорній книзі комунізму” викликало два твердження науковців. Перше: Сталін, який багато років очолював злочинний репресивний режим, не був першим — він лише був учнем і продовжувачем ідей і практики Леніна. Намагання Нікіти Хрушова під час XX з'їзду КПСС засудити Сталіна і “обилити” Леніна на тлі неспростовних фактів і документів, про які він чудово знав, видаються лукавством. Автори однозначно доводять: Ленін був ініціатором запровадження масового терору.

Звідси випливає друга головна думка: ми можемо і мусимо порівнювати злочини комунізму зі злочинами нацистів. Це те, що французька спільнота не приймала, це було новим для неї. Тому є пояснення: у країнах Заходу, насамперед Франції, компартія є парламентською і досить впливовою силою. Десятки років французькі комуністи пропагували свою партію і наголошували на тому, що злочинцями є саме нацисти, а не комуністи. На їхню користь волали й величезні, нечувані трагедії, які були спровоковані і здійснені нацистами, особливо ті, що пов'язані з депортацією євреїв. Тому багато європейців і досі відмовляється вба-

чати в діях комуністичних режимів злочинну суть. Але з виходом “Чорної книги комунізму”, де говорять не емоції, а факти, документи, це заперечувати просто неможливо. Незважаючи на це, авторам і зараз нелегко продовжувати дослідження злочинів комунізму.

Стефан Куртуа навіть приклад. Кілька років тому університетський професор сучасної історії, комуніст, створив сайт в Інтернеті, який присвячено Голоду в Україні. І на цьому сайті він дуже детально пояснює, що в Україні ніколи не було голоду 1932—1933 рр. (навіть не Голодомору!). Він виправдовує це архівними документами МЗС Франції. Зокрема доповідними записками французьких урядовців і дипломатів. Такий собі політик Едуард Елью, який улітку 1933 р. на запитання більшовицького уряду прибув до України з офіційним візитом, стверджував, що він не побачив ніякого голоду в Україні. Навіть опублікував книжку про свою подорож в Україну, де перекону-

вав: голоду нема. Один із аргументів — підтвердження тому і “всеросійського старости” Калініна. Дезінформація відкрилася просто. Дослідники відшукали в 1990-х роках у советському архіві рапорт про що подорож — документ НКВД. Там ішлося про успішно проведену спецоперацію з організації візиту французької делегації. Виявляється, Енью разом з іншими французами мав відвідати один із українських колгоспів. Згідно з розробленим планом, НКВС завіз у те село з Києва харчі. А роль “селян” мали грати переодягнені енкаведисти. Про все це розповідається у тому рапорті. Але оскільки офіційний візит делегації відбувся із запізненням, то відвідання колгоспу анулювали, а харчі й співробітників “селян” відправили назад у Київ. Подібні пропагандистські акції для Москви, як свідчать документи, були звичайною практикою. Щодо професора, власника антиголодоморівського інтернет-сайта, то він нічого не відповів.

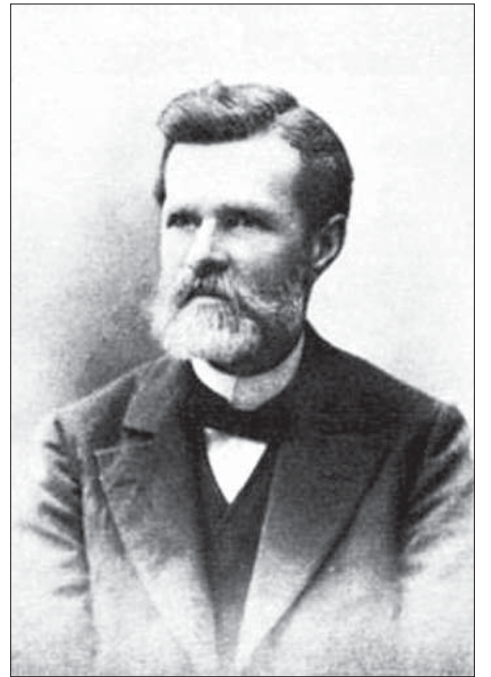

Володимир ПОЛІЩУК,
доктор філології, професор,
м. Черкаси

Антиімперський дискурс у листах Нечуя

До 175-річчя з дня народження І. С. Нечуя-Левицького

"Відкриваючи" наново класиків, розуміємо, що вони не були такими одноплосцинними чи майже одноплосцинними, як про це говорили за радянських часів. Це були надзвичайно цікаві особистості зі своїми пристрастями й уподобаннями, чеснотами й вадами, і світогляд мали широкий, і за своє найрідніше вболівали, бо українські письменники, що писали гною, упослідженою українською мовою всупереч заборонам і цензурам, були патріотами своєї нації, гнобленої, але не зламаної. Українські класики знали й бачили поневолювачів, із видимою сміливістю багато хто з них свідомо позиціонував себе принциповим і послідовним опонентом імперської влади, навіть усупереч можливим загрозам і репресіям.

Таким свідомим борцем за національне визволення України, борцем проти великоросійського (московського) імперського режиму був Іван Семенович Нечуй-Левицький. Отой зовні не кремезний, лагідний, тихий, спокійний чоловік, який, за Франковим висловом, був "всеобіймаючим оком України", був уважним обсерватором життя, причому не тільки українського, а й усеросійського та європейського. Нечуй-Левицький — енциклопедично освічена людина свого часу: фаховий історик, автор підручників з української мови, глибокий релігієзнавець (перекладав Біблію), етнограф, фольклорист (про що свідчать відповідні його праці й нариси). Судячи з його культурологічних трактатів і листів, Іван Семенович був добре обізнаний із філософськими та політологічними працями мислителів Європи і світу, кваліфіковано в них розбирався. Чи знали ми про це? Майже певен, ні. Зі зрозумілих нині причин покоління українців не знали про глибокий і багатий його світогляд, явлений не тільки в хрестоматійних і позахрестоматійних (зокрема й замовчуваних, як-то твори й нариси історичної тематики чи навіть "Хмари", на які влада поглядала вельми підозріло), а — особливо — у його культурологічних трактатах, захованих у глибокі сейфи і схрони.

Ідеться про культурологічні трактати "Органи російських партій", "Непотрібність великоруської літератури для України і для слов'янщини (Сьогочасне літературне прямування)" та "Українство на літературних позах із Московщиною". Відомий публіцист і політик Михайло Косів, маючи на увазі згадані трактати, риторично запитував в одній зі своїх статей: "...чи знаємо ми такого Нечуя-Левицького?..".

Найбільше і найвиразніше антивеликоросійський, антимосковський пафос писань І. Нечуя-Левицького виявився у цих культурологічних трактатах. Варто зацікавитися хоча б такі гострі фрагменти трактату "Українство на літературних позах з Московщиною": "В Росії "обрусіння" (під Росією мається на увазі Російська імперія, а під "обрусінням" — посучасному — русифікація чи й зовсім по-новітньому — впровадження "русского міра" — В. П.) йде не днями, а немов годинами, неначе в ньому спасіння не тільки Росії, але й усього світу від якоїсь напасти... Автономії провінцій і народів ламають, національності гнуть і скручують в обід. Скрізь нищать народні мови, національні літератури, скрізь бачимо національний великоруський натиск, котрий постановив собі неначе яке завдання, знищити до останку усі національності в Росії і повеликорусити їх. Найважчий притиск від цієї системи випав на долю України..." Трохи далі: "Ми вважаємо на національну нетерплячість великоросів, як на виявок расовий, дуже примітивний, схожий з релігійною нетерплячістю давніх народів...". Іше далі: "Ся неповага до інших

народностей, се нехтування ними, навіть якась ненависть до них і справді й досі ще жива в великорусах і виявляється фактично й реально в притисках інших національностей, залежних від Росії. Ся національна ненависть та нетерплячість, окрім деспотичного укладу сім'ї, вицохана в них історією... Сеї неповаги, сього нехтування (до інших націй — В. П.) не позбулися навіть деякі високо розвинуті великоруси, такі, наприклад, як критик Белінський, романіст Тургенєв, навіть сатирик Шедрін, що піднімав на смішки українщину...". Писано це на початку 1890-х років і не втратило актуальності й нині, бо письменник-класик влучно визначив сутності шовіністичного великоросійського імперіалізму.

На хапання і присвоєння великоросами чужих цінностей І. Нечуй-Левицький указував прикладами літературними. Скажімо, у відомій його статті про "сьогочасне літературне прямування" класик писав: "Ми не можемо не докоряти великоруським вченим, котрі в своїх "Историях русской литературы" без сорому мостять давно українську літературу київського періоду: і Феодосія Печерського, і Нестора, і Кирила Туровського, і "Слово о полку Ігоревім", і київських вчених, що вийшли з Київської академії: Симеона Полоцького, Мелетія Смотрицького, Славинецького, Дмитрія Туптала...". А це з року 1878-го, але ж і нині актуальне...

Природно, що саме від цих дум Нечуєвих проростає багато ідей його творів і семантика людських характерів у тих творах. І не слід говорити, як це робилося раніше, що великий класик щось там "не зрозумів", до чого "не доріс" чи в чомусь "помилувався". Якщо в чомусь був надто суб'єктивним, то хіба в деяких своїх суто літературних, художніх симпатіях чи антипатіях. У царині ж історіософії, у царині суспільно-політичній він дуже добре і фахово в усьому розбирався, давав точні оцінки, які витримують випробування часом.

Отже, гострі трактати І. Нечуя-Левицького — згусток глибоких дум, виразні відлуння яких знаходимо в його художніх творах і листах. Далі й піде мова про Нечуєв епістолярій та антиімперський дискурс у ньому.

У листах до різних адресатів Іван Семенович майже не висловлювався так прямо й гостро, як у трактатах. І адресати були різні, та й листовний жанр — не завжди рівня полемічному трактатові. Але і в листах є те, що нас цікавить. У цьому легко переко-

натися, погортавши 10-й том зібрання Нечуєвих творів. На нього і посилатимуся, зазначаючи сторінку.

Корені Нечуєвого національного патріотизму у родинній традиції, у дитинстві. Про це з повним усвідомленням суті справи писав Іван Семенович у листі до О. Кониського ще 1876 року, в 38-літньому віці. Нечуй зізнавався, що батько-священик не мав на нього якогось виховного впливу, та при цьому з відчутним задоволенням писав: "Мій батько любив українську історію і літературу. Між його книжками не було ні Пушкіна, ні Гоголя, але була "Історія Малоросії" Бантиш-Камєньського й Маркевича, була Літопись Самовидця і інші книжки, що тоді виходили. Він любив говорити проповіді по-українській, часто розказував про право українського народу й славу, дуже був радий, побачивши українську євангелію Куліша і просив мене достати йому українську біблію. В нього була вже українська ідея, що рідко траплялося між українськими священиками" (с. 263). Особливий же вплив на майбутнього класика, за його ж зізнанням, справляла мати, яка "не вміла говорити по-великоруській і говорила чудовим чистим українським черкаським язиком, зовсім по-народному, з приказками й прислів'ями" (там само).

Майбутній письменник виростав у священничому середовищі, яке, попри відомий консерватизм чи навіть певну (більшу чи меншу) реакційність, дало українській духовності, культурі, літературі немало славних імен. Саме з кола мислячої, незахланної християнської інтелігенції вийшли (тільки з одного географічного закутка, зовсім близького до Нечуєвого Стеблева) і Сергій та Петро Єфремови, і Василь Доманицький, і Павло Филипович... Звісно ж, і сам Нечуй.

Це ж саме релігійно-духовне середовище — вже на рівні духовного училища й духовної академії — зародило в душі молодого Івана Левицького, певно ж, не бажаючи того, й паростки неприйняття чужого, яке нав'язувалося з грубим насильям над душею й тілом. Власне, це були паростки того самого антиімперського (антимосковського, антивеликоросійського) мислення, яке згодом перелилося на сторінки творів і трактатів. У тому ж листі до О. Кониського Нечуй описував "педагогічну практику" своїх учнівських літ: "За лайку й за український язик карали нотаткою: то була плісковата дощечка з ремінцем, і його надівали на шию тому, хто сказав пога-

не слово або говорив по-українській. (Тобто, українська мова фактично прирівнювалася до лайливих слів — В. П.). Всередині вона була видовблена, і там лежав журнал, де записували, хто сказав яке українське слово і як було треба справляти по-великоруській. Записано-го ждала кара" (с. 266). Як видно з Нечуєвих листів, церковно-релігійна сфера в Російській імперії була важливою й вельми впливовою сферою зросійщення чи, як тоді мовилося, "обрусіння" України. Сам письменник це добре усвідомив і дуже критично все те оцінював і в художніх творах, і в листах. Особливо гостро він висловлювався проти очевидних антиукраїнських тенденцій у церковній (а згодом і в інших) сфері. Пам'ятаючи своє навчання в Київській духовній академії, він писав О. Кониському: "Великоруські професори так само, як і студенти, не були ласкаві до українщини, а українські професори були офіційно й неофіційно зовсім мертві люди у всякому питанні, як і всякі професори на Україні". Певно ж, треба визнати, що до усвідомлення й утвердження власних антиімперських позицій Нечуй ішов від власних відчуттів, зокрема й відчуттів від спілкування з учнями інших національностей. "В академії, — писав у листі Нечуй, — тасують, не знаю навіть, студентів з усіх губерній. Половина моїх товаришів були великороси, але було чимало сербів, були й болгарини, молдавани, й греки, й грузини. Великороси здивували мене своєю грубістю й якоюсь грубою мужичою фамільярністю. Між ними були дуже дикі натури, десь аж з-за Волги: вони говорили на кожного ти, хоч бачили чоловіка вперше ввічу і ні з сього, ні з того гнули лайку по-московській просто тобі ввічу, наче компліменти говорили, аж чудно було слухати. Потім тільки вони трохи обтирались і цивілізувались. А тим часом на український язик, котрим звичайно говорять між собою семінаристи й академісти на Україні, вони поглядали згорда і сміялися з нас... Великоруські студенти дивились на все українське з антипатією примітивних людей..." (с. 268—269).

Нечуй-Левицький не був ксенофобом узагалі й русофобом зокрема. Тонка, вразлива натура, мав глибокий інтелект і послідовно обстоював органічні для нього національні цінності, письменник принципово й цілком адекватно реагував на різні про-

яви російського великодержавництва, чи воно виявлялося на рівні загальноімперському, чи на рівні особистісному. Звідси і його критицизм щодо видимого шовінізму "великоруської натури", особливо ж коли така "натура" проявилася зовсім показово чи реакційно. Характерний у цьому сенсі епізод із листа до Івана Пулюя, в якому Нечуй не без сарказму розповідав про ставлення синоду російської церкви до українських перекладів церковних книг: "Було і в нас те саме, як ще в шістдесятих роках (XIX ст. — В. П.) послали в святой синод український переклад життя святої Варвари. Синод звелів спалити цей переклад, неначе якусь непотріб. І свята Варвара перетерпіла раз муки од свого навісного татуса Діоскора, а це вже в новіші часи... святого російського синоду" (с. 439). Вельми цікаво антиімперський дискурс вичитується з Нечуєвого листа до Михайла Грушевського, в якому класик дає оцінку лицемірним імперським маніпуляціям із переписом підконтрольного Росії населення. Іван Семенович сповідає про написану ним і виправлену до різних редакцій статтю "Лік українського населення в Європі, Азії і в Америці". У листі, а також, певно, і в статті, Нечуй нотує: "В Росії в газетах вже після того був надрукований лік в Росії усяких народів по перепису 1897 року з якихось джерел... і, мені здається, — з шовіністичних неправдивих, бо в нас, звичайно, зменшують число українців та білорусів, а число великоросів ставлять неймовірно велике: "С нами, мов, бог! Разумейте язичи і покоряйтеся... бо нас он скільки!". За число усякових іногородців в Росії ніколи не сповіщали, бо їх все залічують в "господствующую націю" — і мордву, і мешеру!" (с. 448). Далі ж Нечуй-Левицький подає свої розрахунки чисельності різних націй у Російській імперії й демонструє очевидні імперські маніпуляції, особливо спрямовані на зменшення числа українців, і висновує: "Це од нас украли та приточили числа до киргизів та татар —

та й до себе таки... бо “С нами ж бог!”. На цікаві Нечуєві судження про ставлення “націоналістів на російському ґрунті” до українських музейних цінностей натрапляємо в листі до Іллі Шрага (с. 500—501).

Трохи інший ракурс українсько-російських відносин постає зі ще одного листа І. Нечуя-Левицького до М. Грушевського, в якому чимало різних розмірковувань на літературні й навкололітературні теми. Особливо цікава та частина листа, де Нечуй пише про П. Куліша й еволюцію його історіософських поглядів, явлену в різних творах, а далі вже логічно висловлює й деякі свої судження про політику Росії: “В Куліша усі герої — це історичні діячі та й годі, правда, часом освітлені його тенденцією, сказати по правді, дуже не правдивою, бо написано “задніми числами”. Куліш силує Петра Сагайдачного казати, що він ходив воювати Московське царство. Але чи він не самохіть туди ходив? І він, і Богдан, і козаки ходили туди під загалом Польщі як піддані короля. Певно, Куліш не догледів, що й Москва так само плундрувала Україну в ті часи, як, приміром, військо Бориса Годунова зруйнувало дорешти Прилуку з храмами в часи Самозванця в 1604 р., а Алексій Михайлович і стрільці руйнували Білу Русь так, що од їх одкинулись православні пани, що були поприставали до їх. А що тепер діють просвічені “союзные войска” в Китаї? Грабують Пекін та палять...” (с. 371).

У листах до різних адресатів І. Нечуй-Левицький пише про українське культурно-духовне “донорство” на користь невдячної Росії, і ці епістолярні розмисли набувають історіософського звучання й антиімперської спрямованості. Показовий тут лист до Ганни Барвінок, у якому Нечуй пише про переклад “Біблії” українською мовою та неможливість його видруку в Росії. “Але трудно сподіватись поспіху в цьому ділі, знаючи, як Україні одплачують... певно, за усю ту послугу, якою колись Україна послужилась для Великої Русі, що до просвітності стосується. Давня Москва брала з України і Симеонів Полоцьких, і Славинецьких, і справщиків святих книг, і співців, і духовні драми-містерії, і книги ще Києво-могилянського часу, а потім увесь XVIII вік брала од нас на єпископські кафедри вчених Києво-Могилянської академії, котрі заводили на півночі школи і несли просвітність. За Петра Великого брали од нас і перекладників європейських книг... Ломоносов забрав з Києва книжний науковий язик, над виробкою котрого працювали роки з двісті ще од часів Іоанна Вишенського, в котрого на народну українську мову вже був покладений чималий шар наукової мови, виробленої з церковнослов'янського... Цю чужу працю Ломоносов забрав собі готовісінку...” (с. 411—412). Є тут і подальші цікаві судження в річичі нашій темі.

Із Нечуєвих листів добре видно, що царина мови, навіть ширше — лінгвістичної науки в різних її сегментах, була справжньою рідною стихією класика.

Його заслуги в мовознавстві ще треба ґрунтовно осмислювати й переосмислювати. Я ж тут більше заакцентую на тих мовних питаннях, які вкладаються в тему розвідки. Передовсім ідеться про питання історії мови та українсько-російські відносини в цій сфері. Іван Семенович у кількох листах до різних авторів висловлює ті ж чи схожі судження про мову, як у листі до Ганни Барвінок. У листі до М. Грушевського навіть уживає термін “києво-ломоносовська мова”, вкотре підкреслюючи “запозичувальні” заслуги російського вченого. В іншому листі до того ж адресата Нечуй навіть дещо розширює тему міжмовних взаємин: “Не можу не зауважити тільки про одну річ: наше дворянство (само по собі, вище) так швидко одкаснулось од народної мови з дуже простої причини: передніше, як воно обрусіло в мові, великоруська література (Кантемір, Ломоносов, Сумароков, Державін) сама тоді *омалорусилась*. Бо Ломоносов цілком присвоїв собі мову київських вчених і письменників, схопивши з неї верхній етаж, вироблений із церковної та старонародної київської мови, і одкинувши нижній етаж — українсько-народний. Ці великоруські письменники пішли на Україну, сливе як свої по мові: їх розуміли. А потім згодом, як Фонвізін та Пушкін підставили до неї нижчий етаж великоруський, народний, то й це вже пішло на Україну протоптанною стежкою, окрім, само по собі, шкільного шляху урядового, бо ще ж Єкатерина II звеліла..., щоб в Київській колегії професори викладали північною мовою” (с. 355). Іван Нечуй-Левицький вибудував контур і показав механізми імперської мовної експансії щодо України з боку Московщини, експансії, яка підсилювалася різними заборонними засобами стосовно української мови, особливо засобами цензурування.

Про взаємини Нечуя-Левицького з цензурою написано немало, тому лише зауважу, що ця проблема в листах письменника відбита широко. Треба тільки наголосити, що Іван Семенович, мовлячи про цензурні рогатки, майже завжди підкреслював їхню суто антиукраїнську спрямованість (“Цензура дуже строга до наших книжок” — с. 307).

Нарешті, ще зауважу на виступах І. Нечуя-Левицького за повноцінний розвиток українського художнього письменства, на відстоюванні прав писати твори найрізноманітнішої тематики, а не замикатись лише на зображенні селянського побуту, як на тому наполягали й радили передовсім великоруські критики, той же В. Белінський (с. 301—302). “Я згоджуюсь з вами, — писав Нечуй М. Коцюбинському, — що українським письменникам не можна обмежуватись обписуванням одного селянського життя...” (с. 400).

Отже, епістолярна спадщина Івана Нечуя-Левицького додає немало посутніх штрихів до постаті класика як послідовного і принципового борця проти всяких імперських проявів, борця за повноцінний розвиток тисячолітньої України.

Букет півників із сіверського подвір'я

Михайло КАМЕНЮК

Люблю і поважаю послідовних авторів краєзнавчих публікацій, книг. Вони не лише патріоти свого краю, а й вірні та надійні штурмани для нас, “інопланетян”. Бо дозволяють без особливих із нашого боку зусиль побувати у найзаповітніших куточках України. А їх, цих куточків, стільки, що цілого життя не вистачить, аби побувати наяву практично в кожному. Отож, читаючи, — мандруй, упізнавай!

Серед таких “штурманів” віднедавна з'явився на моєму обрії чудовий письменник із Чернігова, поет і прозаїк, публіцист і народознавець Володимир Сапон. Хто читав його книжки “Призабуті стежки сіверянської Клію”, “Меди і полини історії”, “Чернігів древній і сучасний”, той погодиться зі мною: Сіверщина має в особі Володимира Сапона надійного слугу, захисника й популяризатора. А такий летючий жанр, як “щоденникова проза та есеї”, до яких делалі частіше з успіхом вдається мій чернігівський колега і за родом заняття репортер, повертає собі другу молодість в його бистрих, як ріки, ненадочучливих книжках.

Одна з найновіших у Володимира Сапона має назву “Стразбурзький пиріг”, що увірвала документальні новели, образи, портрети неповторної Сіверщини та віднайшла чимало нитей духовного зв'язку Придесення з усім світом.

У Санлісі відчинила двері церква, яку придбали українці

Нещодавно українська Єпархія святого Володимира у Парижі на чолі з єпископом Борисом (Гудзяком), президентом Українського католицького університету, придбала церкву в Санлісі (45 км від Парижа) поруч із Абатством святого Венсана, яке заснувала королева Франції Анна Ярославна 1060 року. 16 листопада двері новопродбаного храму відчинили для вірян. Тут відслужили урочисту Архиєрейську Літургію. На урочистості прибуло багато українців. У спільній молитві взяв участь міський голова Львова Андрій Садовий.

Христина ПРОЦАК

“Ми придбали церкву в Санлісі, королівському містечку, в якому мешкала Анна Ярославна, відома в світі як Анна Київська, королева Франції. Цим церковним і юридичним актом ми засвідчили, що джерела української християнської європейської традиції живі та життєдайні”, — розповів владика Борис (Гудзяк).

Він також зазначив, що церква носить ім'я страстолюбця Бориса і Гліба, рідних дядьків Анни.

“Церква з тесаного каменю, має великі підземелля, в яких є катакомби з римських часів. Бу-

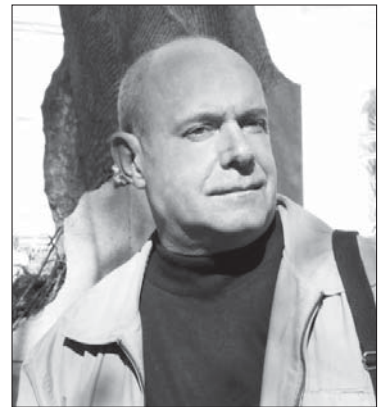
А втім, я запрошую Володимира Сапона на сцену! Заходь, дорогий друже, до нашої просвітнянської світлиці й говори:

Володимир Сапон:

“Чоловіча пам'ять на назви квітів неглибока, та й навіть їх знати чоловікові? То більше по жіночій тямці. Однак ще з дитинства пам'ятаю фікус: хоч і називали його квіткою, але для мене, п'ятирічного, то було справжнє дерево — він стояв на нашій кухні просто на долівці, в дощаному вазоні, і я за ним ховався від сестри. А ще пам'ятаю півники. Росли вони надворі, і я довгенько дивувався з їхньої назви.

Адже півник — забіяка, що голосно кукурикав на тину — “чоловік наших курей”, як казали старші хлопці, я боявся його і тому не міг вловити його схожість із мирними квітами, які біло-синім серпанком застеляли подвір'я довкруг хати на початку червня.

Зрештою, коли вже поїхав із села і став студентом, вимислив собі, що стебла цих синьококих квітів на-

Володимир Сапон

певно схожі з хвостами справжніх півників і що так їх називають лише в селі, де живуть ці забіяки.

Насправді квіти грецькою мовою зветься ірисами, тобто веселками. Такій веселковій гамі кольорів ірисових суцвіть можуть позаздрити сотні квітів, навіть троянди. Саме тому іриси, наші півники, є офіційними символами столиці Бельгії Брюсселя, американського штату Теннесі та канадійської провінції Квебек.

Півників бачимо на класичних полотнах Клода Моне і Ван Гога, малюнках Михайла Врубеля, вони надихали поета Олександра Блока.

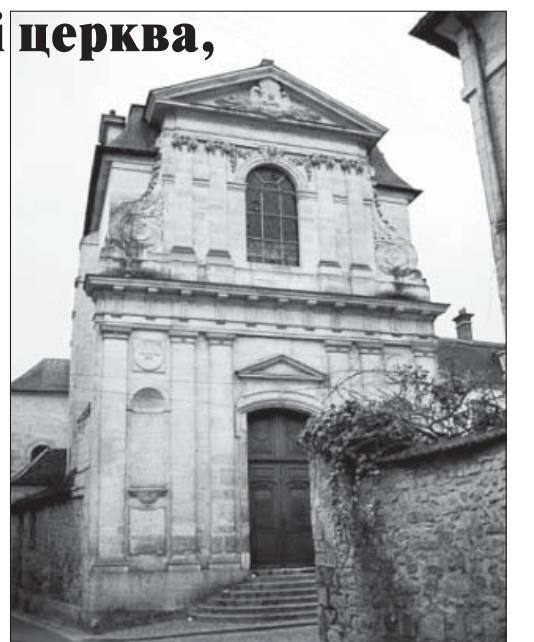
Та найщиріше “поцілував у вуста” квітку німецький письменник-нобеліанець Герман Гессе у казці для дорослих “Ірис”, присвяченій пам'яті своєї першої дружини Марії Бернуллі. Він змушує не тільки задуматися над долею юнака Ансельма, а й пізнати, через півники, себе. Наша молодь читає Пауло Коелью та Річарда Баха і не відає про цю казку Гессе. Та й де почитати, бо ж “Ірис” українською, на відміну від чудових романів цього письменника “Гра в бісер”, “Степовий вовк” та “Сіддхартха”, ще, на жаль, не перекладено....”.

Спокійно-інтелігентне, інтелектуально багате споглядання світу в оповідках Володимира Сапона. Без захарченості силуваними “філософізмами” та словотуманностями, притаманними, чого гріха таїти, сучасному літератору. Знайдомтеся з ним ближче, не відкладайте на потім!

А ще, зауважмо: ірис — квітка французьких королів, за бажанням Людовика VII її зробили елементом герба Франції, династия Медічі визнала квітку символом Флоренції.

Здогадуйтеся-домальовуйте собі в уяві: якщо богиня Ірис, згідно з грецькою міфологією, спускалася на землю, щоб повідомити людям волю богів, то, напевне, дуже часто нога її ступала по наших українських подвір'ях, де так багато півників споконвіку. Але ж отих ірисів — і лузіанських, і сибірських, і японських, і австралійських, і тому подібних — мільйон мільйонів. Квітучими нитками пов'язують вони між собою давні народні повір'я.

Ось на такі “кольорові” думки повертає нас зустріч із сьогоденним гостем рубрики — чернігівським письменником Володимиром Сапоном. Букет півників із сіверського подвір'я згіриває серце.

Анни Ярославни, мета якого — представляти українську культуру і розвивати українсько-європейську співпрацю.

Церкву придбали за 203 тисячі євро на пожертви українців з України, Франції, Англії, США та Канади. За попередніми підрахунками на ремонт та облаштування потрібно 1,5 мільйона доларів США, адже церква вже майже століття не діяла як храм, а була в приватній власності.

Свято дитячого хорівого співу

Микола ПИХАЧЕК,
заступник редактора районної газети “Піщанські вісті”

Уже вчетверте в селі Дмитрашківка на Вінниччині, батьківщині всесвітньо відомого диригента й педагога ХХ—ХХІ століть Павла Івановича Муравського, відбувся Міжнародний хорівий конкурс його імені. Цього року його учасники — дитячі хоріві колективи.

На урочистому відкритті зачитали вітання від маестро Муравського, яке до сліз зворушило дітей і дорослих. А “Реве та стогне Дніпр широкий” у проникливому дитячому виконанні люди слухали стоячи. Так глибоко засвоїли школу акапельного співу Павла Муравського учасники Дитячого зразкового хорівого колективу “Контраст” Піщанського Навчально-виховного комплексу ЗОШ І—ІІ ступенів—гімназії під художнім керівництвом відмінника освіти України Катерини Семко. Високий мистецький рівень співу явив і зразковий аматорський колектив Крижопільської школи естетичного виховання (хормейстер — Алла Корчак). На завершення програми виступила на-

Дитячий зразковий хор “Контраст”, хормейстер Катерина Семко

родна аматорська хорів капела “Діброва” Піщанського районного будинку культури (художній керівник — заслужений працівник культури України, заслужений діяч мистецтв ПМР Федір Ущатовський).

Усі хоріві колективи отримали дипломи, нотні й поетичні видання та пам’ятні сувеніри від Піщанської районної державної адміністрації та Піщанської районної ради, від Вінницько-

го обласного управління культури та Обласного центру народної творчості.

У рамках ІV Міжнародного хорівого конкурсу імені Павла Муравського відбувся Другий етап VIII Міжнародного симпозиуму художників “КАМ-АРТ”, що традиційно проходить у сусідньому Придністров’ї. У фойє Дмитрашківського СБК учасники дитячих хорів і гості з захопленням подивилися виставку шойно написаних картин під час пленерів у селах Дмитрашківка й Мироліубівка. Групу художників із Придністров’я урочисто представили віце-президент Міжнародної асоціації працівників культури та мистецтва, заслужений діяч мистецтв України, дійсний член сенату Міжнародної академії сучасного мистецтва в Римі Юрій Салко та голова Кам’янського районного товариства української культури імені Тараса Шевченка, член Міжнародного об’єднання кінематографістів Валентина Стасішена.

Обидва мистецькі заходи проводилися за критерієм якості маестро Муравського й присвячені Року дитячої творчості.

Дорогі організатори й учасники ІV Міжнародного хорівого конкурсу імені Павла Муравського! Рідні мої земляки!

Сердечно вітаю всіх вас і дякую вам за продовження традиції конкурсів акапельного співу в моєму рідному селі Дмитрашківка!

Цьогорічний хорівий конкурс — свято дитячого співу, і це особливо зворушує й радує!

Бо саме з дитинства необхідно починати розвиток музичної й загальної культури. Ще в ранньому віці слід виявляти талановитих дітей і забезпечувати для їхнього мистецького розвитку належні умови. Музичне виховання є найефективнішим засобом загального розвитку дитини. Музика посилює відчуття життя, робить його змістовнішим, духовнішим і щасливішим.

Для музичного виховання, зокрема для розвитку голосу й слуху, найголовнішим засобом є хорівий спів. Тому необхідно розвивати дитячий хорівий рух і долучати дітей до нашого традиційного хорівого співу в природному ладі — до чистого співу. А чистий спів спонукає людей до чистого, висококультурного життя й сприяє наведенню ладу в суспільстві.

І тому я закликаю всіх, хто має стосунок до музичної культури, самовіддано працюймо

над розвитком дитячого хорівого співу!

Висловлюю велику вдячність усім подвижникам хорівой культури в нашому краї та керівництву Піщанського району й Вінницької області за підтримку акапельного співу й Міжнародного хорівого конкурсу його імені. Наш конкурс працює на розвиток українського хорівого співу в природному ладі й на розвиток культури нашого народу.

Сподіваюсь, і в майбутньому, коли в моє рідне село Дмитрашківку приїздитимуть хоріві колективи, вони дбатимуть про якість хорівого співу, а ви допомагатимете їм у цьому.

Бажаю всім вам і надалі високого натхнення, успіхів у навчанні, в праці й ладу в житті!

Міцного здоров’я, щастя, радості на многії літа!

Від Сонця й Землі!

Сердечно

Павло МУРАВСЬКИЙ,
народний артист України, Герой України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, професор Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

14 листопада 2013 року

П. І. Муравський вітає учасників ІІІ Міжнародного хорівого конкурсу, 2012 р.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2014

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617

на 1 місяць 10 грн на півроку 57 грн 15 коп.
на 3 місяці 29 грн 40 коп. на рік 113 грн 10 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
278-63-69

Інтернет-редактор
Олександр ЛИТВИНЕНКО
279-39-55

Черговий редактор
Петро АНТОНЕНКО
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у листопаді — 15 200

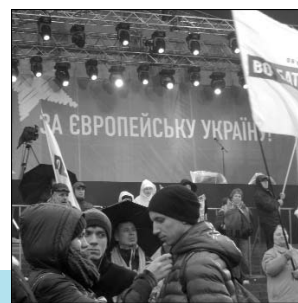
Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове. Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

ВСТАВАЙ, УКРАЇНО, ВСТАВАЙ!

2-5

РОЗГОЙДАНИ ДЗВОНИ ПАМ'ЯТІ

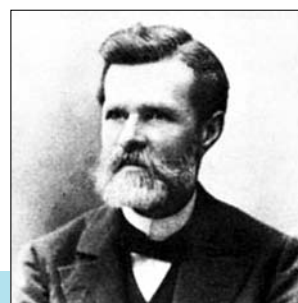
7-9

УКРАЇНСЬКИЙ ШЛЯХ

10-11

НЕЧУЇВ ЕПІСТОЛЯРІЙ

12

ТАРАСОВЕ СЛОВО

14

Між двох майданів

● ЛИСТ ЧИТАЧА — ДО ДРУКУ!

Сергій ЦУШКО,
письменник,
м. Київ

Сталося. Терпіння не безмежне. Після 2004 року з його драматизмом, пробудженням частини суспільства і спалахом надій, після млявості, розбрату й зрад помаранчевих очільників, після нахрапу "братків", які захопили владу, та наростання песимістичних настроїв у суспільстві — СТАЛОСЯ. Нині в Україні стрімко наростає хвиля протестів, і ми стоїмо на порозі нового Майдану.

Однак Майдан—2013 у жодному разі не має повторити помилки 2004 року. До них належать: постійна "ротація" на сцені купки політиків та кількох музичних гуртів і "тусівка" безголосого народу-статиста перед ними. По-перше, не всі політики знають реальності життя або ж, знаючи їх, наважаться з тих чи тих міркувань гостро порушити певні питання. По-друге, гурти або збиваються на декларативну й часто-густо набридлу публіцистику, або банально "розігривають" натовп шлягерами, створюють атмосферу такого собі флешмобу й оманливе відчуття святковості замість налаштування на спротив, серйозну боротьбу. Фальшиво звучать також гасла й загравання з громадою особи, яка веде дійство. Мікрофон має бути доступний і майдану — там знайдуться розумні думки, слушні підказки, хоча, звичайно, є і ризик провокацій та самопіару. 2004-го ми надто довірливо слухали запальні й не завжди конкретні промови й слухняно за командою, по-піонерськи скандували гарні слогани. І в той же час не запитали помаранчевих лідерів, що

конкретно вони збираються робити, не змусили їх поклястися перед Майданом не зраджувати народ.

Принцип проведення Майдану в одному місці нині має бути замінено на одночасні акції в якомога ширшому географічному вимірі. Завадити збиратися людям там, де вони живуть, одночасно в багатьох населених пунктах, набагато важче — не вистачить ніякої міліції, "Беркута" тощо. Не треба везти тисячі людей до столиці, долаючи кордони на дорогах, вирішувати проблеми з поселенням, харчуванням, періодичною зміною мітингувальників. Це хай влада думає, як дати можливість відпочивати своїм церберам. Не пригадую, де почув чи прочитав сказане високим міліцейським чином: "Якщо на вулиці вийдуть 200 осіб, ми зметемо їх не замислюючись. Якщо у протестній акції візьмуть участь 2000, ми вступимо з ними в переговори. А якщо збереться 200 000, перейдемо на їхній бік". Єдиний реальний аргумент нині — масовість. Скажімо, тримільйонний Київ може зібрати багатотисячний майдан без підживлення з регіонів. Однак існує нерадісна перспектива низької активності громадян. Але зрештою ми самі повинні дбати про своє майбутнє. Найперше це стосується молоді, коли йдеться про вибори, про громадянську позицію. Тож потрібна активна роз'яснювальна робота, мобілізація всіх структур опозиції — інакше назавжди поховаємо мрію стати цивілізованою європейською країною. Якщо не станемо нині на захист європейської перспективи — значить, ми до неї не досі, не заслуговуємо гідного життя.

Ще одне — не менш болюче. Споглядаючи баталії (голосні чи підклимні) всередині того строкатого утворення, яке

чомусь називають одним, спільним означенням — "опозиція", мимоволі запитуєш себе: хто ви, панове, — політики-аматори? зграйка гетьманчуків? "технологічні" клони-утворення владних структур та спецслужб? Якщо перше, то яке має право нефахово експериментувати, ставлячи на карту долю цілої країни, великого народу, адже постійно й безнадійно програє всі ключові бої владі — цинічний, однак вправний у своєму мерзенному ремеслі? Якщо друге, то чим ви кращі тих, з ким змагається за ласі шматки, спритно вихоплюючи їх з доступного вам можновладного столу та вириваючи одне в одного, — і слави у свого народу не набудете повік? А якщо третє — бути вам вічними лакеями на службі чи то вітчизняних бандюків, чи чужоземних хазяїв зі ставкою тридцять грошів, лакеям будуть і ваші діти й онуки. Різко? Образливо? Тоді для спростування цих різких слів змобілізується, згуртується, вийде до народу з відкритими серцями й зрозумілими ідеями та намірами!

Майдан—2004 міг стати доленосним в історії нашого народу. Не став, навпаки — суттєво підкосив суспільну потугу, зменшив кількість оптимістів і взагалі небайдужих. Майдан—2013 — це ще один шанс (дасть Бог — не останній) щось змінити. Але змінювати — й змінюватися самі — мають УСІ. Крім пенсіонерів, на вулиці мають вийти молоді, місто й село, мають переступити поріг особистого самозбереження службовці, подумати про майбутнє не лише своє, а й країни — правоохоронці. На мій погляд, вибір у нас простий: вільне правове суспільство чи Зона. І це мають зрозуміти Захід і Схід, прихильники різних партій і систем. І вибирати треба невідкладно.

Акції протесту проти розпорядження Уряду, який припинив підготовку до підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, розпочалися 21 листопада і тривають у багатьох містах України: Києві, Львові, Харкові, Чернівцях, Черкасах, Донецьку, Чернігові, Дніпропетровську, Кіровограді, Тернополі, Івано-Франківську та ін.

Євромайдани збираються у містах України...

У Черкасах на Соборній площі триває мітинг на підтримку євроінтеграції України та київського Майдану. На площі зібралися більше тисячі осіб. Мітинг відбувається на сходах Черкаської ОДА, вхід у будівлю заблокували кордон міліції і мітингувальники.

У Чернівцях 22 листопада розпочався стихійний мітинг: беруть участь близько 500 учителів міста та області, молодь — переважно студенти. На центральній площі встановлено три намети, у яких відбувається збір підписів за асоціацію з ЄС.

У Львові при обласній раді створили Координаційний штаб Євромайдану. Учасники засідання Координаційного штабу, на яке прийшли понад 150 осіб, закликали і надалі проводити всі акції без партійної символіки. На акції протесту біля пам'ятника Тарасу Шевченку зібралося в неділю понад десять тисяч львів'ян, які вимагали зупинити рішення Уряду щодо Угоди про асоціацію з ЄС.

У Харкові активісти акції протесту проти рішення Уряду про припинення підготовки до підписання Угоди про асоціацію з ЄС зібралися біля пам'ятника Тарасу Шевченку з національними прапорами і прапором Європейського Союзу.

У Донецьку ввечері 22 листопада біля пам'ятника Т. Шевченку також відбувся мітинг на підтримку європейської інтеграції України, а також Майдану в Києві. Серед учасників мітингу, біль-

шу частину яких склала молодь, звучали заклики їхати до Києва “для підтримки Євромайдану”. Акція тривала і 23 листопада.

В Одесі Окружний адміністративний суд заборонив проведення акцій майже у всьому місті. Про це йдеться в постанові суду, винесеній в ніч на 25 листопада. У ній говориться, що з 25 листопада до 31 грудня включно заборонено всі масові заходи — мітинги, збори, пікети тощо. 25 листопада о 5-й ранку на наметове містечко напали приблизно 30—40 осіб і рознесли його.

Близько 500 мешканців Вінниці під проливним дощем підтримали акцію “ЗА європейські цінності” в суботу і близько 1000 у неділю. Люди стояли із плакатами “Україна — це Європа”. На початку акції зазвучала нова патріотична пісня В. Бронюка “Любити Україну!”. Учасники зібрання ухвалили текст резолюції — “Вінниця ЗА Європу!”, згідно з яким вінничани не погоджуються з рішенням Кабміну від 21 листопада, вони прагнуть бути європейською країною та переконані, що “майбутнє України тільки у вільній Європі”.

У Миколаєві суд заборонив проведення масових акцій із 24 листопада цього року до 7 січня 2014 року. Об'єднана опозиція подала необхідні документи для апеляції на це рішення адміністративного суду до суду вищої інстанції, а також до міжнародних судових інституцій.

Біля Луцької міської ради поряд із прапором міста підняли прапор Європейського Союзу і скликають позачергову сесію міськради.

У Сумах Євромайдан, зібравши понад 600 людей 22, 23 і 24 листопада, вимагав продовження євроінтеграційних процесів і став безстроковим. На першому з них виступав і міський голова Сум Геннадій Мінаєв. Віче “Україна — в Європі” відбувалося сьогодні на вулиці Соборній поруч із

Закінчення на стор. 3

Вставай, Україно,

Із резолюції Народного Віча «За європейську Україну!»

Ми — громадяни, що зібралися на Віче на Європейській площі у Києві, керуючись положеннями статті 5 Конституції України, відповідно до якої єдиним джерелом влади в Україні є народ, — **ухвалили такі рішення:**

1. Вимагати відставки уряду Миколи Азарова за зраду національних інтересів та ухвалення рішення про відмову від курсу на європейську інтеграцію.

2. Вимагати проведення 27 листопада 2013 року позачергової сесії Верховної Ради України, на якій терміново розглянути й ухвалити всі необхідні євроінтеграційні закони, зокрема про лікування засуджених за кордоном та про прокуратуру. Відповідне звернення трьох фракцій і необхідні підписи вже передані до Верховної Ради.

У разі неспроможності Верховної Ради ухвалити необхідні закони, відмови парламентської більшості голосувати за них, домогатися розпуску парламенту та проведення позачергових виборів народних депутатів України.

3. Вимагати від Президента України Віктора Януковича негайно скасувати рішення уряду Азарова, припинити політичні репресії, звільнити Юлію Тимошенко, відновити курс на європейську інтеграцію та підписати Угоду про Асоціацію між Україною та ЄС на вільнюському саміті “Східного партнерства”.

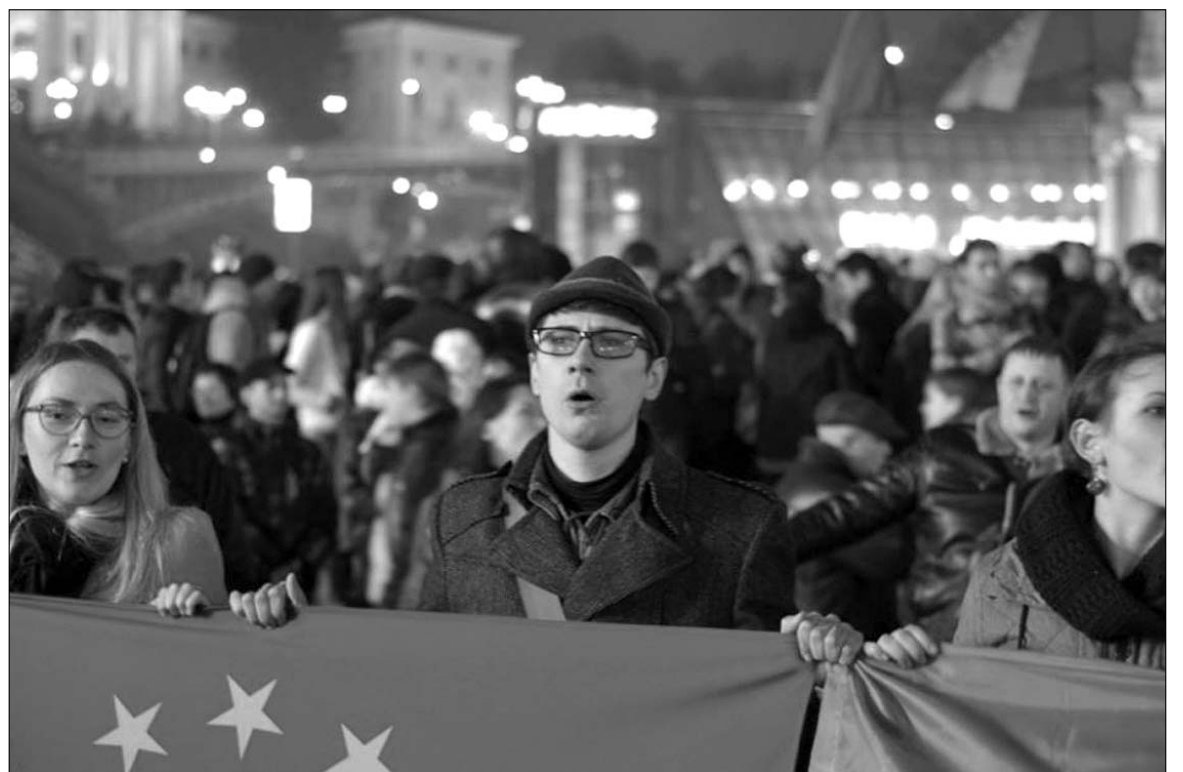
У разі відмови Президента виконати свої конституційні обов'язки та непідписання Угоди, домогатися імпічменту Януковичу за державну зраду, зрив підписання Уго-

ди про Асоціацію з ЄС і закликати всі демократичні країни світу негайно застосувати персональні санкції проти Януковича та представників його корумпованого режиму.

4. Звернутися до керівників Європейського Союзу, голів держав та урядів усіх 28 країн його членів із закликом не зачиняти двері для підписання Угоди про Асоціацію після зміни влади в країні.

5. Забезпечити координацію дій опозиції, громадськості й усіх українських проєвропейських сил.

Провести мобілізацію всіх партій, громадських організацій та громадян, які виступають за європейську інтеграцію України, для проведення акцій протесту до нашої перемоги.

Із заяви позапарламентських політичних сил: “Наша Україна”, Українська народна партія, Конгрес Українських Націоналістів, Українська республіканська партія щодо підтримки українського курсу на євроінтеграцію

“Дії російської сторони варті засудження як неприпустимі щодо незалежної сусідньої держави, для якої Росія виступає гарантом дотримання безпеки. Ми вдячні за жорстку політичну реакцію наших партнерів із Євросоюзу, які свого часу переступили через економічні перешкоди, поставлені Росією, та увійшли до складу ЄС. Проте адекватної економічної відповіді Євросоюзу на російський тиск на Україну зроблено не було. Можливо, страх великих економічних втрат у короткостроковій перспективі став однією з причин одностороннього виходу з переговорів.

Якщо Україна увійде у Митний Союз, це матиме далекосяжні наслідки не тільки для європейського континенту, а й для цілого світу. Українська державна незалежність буде редукована до повноважень автономного округу Російської Федерації, про жодну зовнішню політику в національних інтересах не йтиметься. Україна більше не матиме права говорити із зовнішнім світом. Для прогнозу фактичної втрати міжнародної суб'єктності наша історія державності не дає жодних обнадійливих контраргументів.

Неузгодженість можливостей і пріоритетів — дуже точне пояснення основи поразки, яка спіткала переговори про Асоціацію. Але не вистачило часу змінити підхід, недосконалість якого принесла стільки розчарування. Ми стверджуємо, що Асоціація дасть Україні цілісний внутрішній здоровий політичний курс. Лише у передбаченому Угодою процесі системного реформування та засвоєння європейських політичних і правових практик зможе знайти своє вирішення справа Тимошенко. Якщо Угоди не буде, ця політико-правова проблема назавжди випаде з площини потенційного цивілізованого вирішення, так само як і інші проблеми, які зараз поставлені Україні як вимоги. Власне угода і була алгоритмом проведення глибоких внутрішніх змін, які мали дістати необхідну фінансову підтримку міжнародних інституцій.

Ми хочемо, щоб Європа почула наші політичні аргументи і не відмовлялася від боротьби за Україну сьогодні. Будь-яка пауза — це великий крок назад. Питання України — це реалізація цивілізаційної місії Європейського Союзу в Європі, це не політичне рішення одного дня”.

Москва задыхается в злобе. Назад сожжены все мосты... Пошла ты навстречу Европе. И правильно сделала ты.

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ
УКРАЇНЕ
(По поводу её вступления в Евросоюз)

Рванув из гебистских объятий, “Фак ю” ты “казала” Кремлю. Теперь столько слышишь проклятий Ты за независность свою.

Облом у Володи и Мити, Кирилл тоже чешет висок — Обидно российской “элите” Терять этот “жирный кусок”.

“Хай зліе” чекистов “малина” Наплюй на имперский их стяг. Удачі тебе, Украина! Щастливим пусть будет твой шляк!

С уважением,
Александр Бышев,
Россия, Орловская область,
пос.Кромы

ВСТАВАЙ!

Звернення Президента до Українського народу

Шановні співвітчизники!

Найближчим часом я зроблю широке інтерв'ю на телебаченні і відповім на всі запитання. А сьогодні хотів би підкреслити — альтернативи побудові суспільства європейських стандартів в Україні немає. І моя політика на цьому шляху завжди була й залишається послідовною.

Реформи, які ми здійснюємо, — це підтвердження того, що ми йдемо європейським шляхом.

Ми будемо державу, в якій права людини, рівність усіх перед законом, право вибору, соціальний захист є найвищими цінностями для всіх, без різниці, в якому ти регіоні проживаєш чи на який майдан виходиш.

Як Президент хотів би запевнити громадян України — я буду розбудовувати і зміцнювати ці незаперечні фундаменти нашого життя.

У нас ніхто не вкраде мрію про Україну рівних можливостей, про європейську Україну. Так само як ніхто не зійшов нас з праведної дороги, що веде до цієї мрії.

Ми багато пройшли, і ще немало нам пройти належить. Найскладніше на цьому шляху були, є і завжди будуть економічні проблеми.

Але я був би нечесним і несправедливим, якби не подбав про найбільш знедолених і незахищених, на яких може лягти основний тягар перехідного періоду.

Я був би, м'яко кажучи, неправий, якби не зробив усього, що треба зробити, щоб люди не втрачали робочі місця, щоб вони отримували заробітні плати і пенсії, стипендії.

Я хочу, щоб у нашій великій українській родині був мир і спокій. Як батько не може залишити сім'ю без хліба, так і я не маю права залишити людей напризволяще з тими проблемами, які можуть виникнути, якщо під тиском, який ми відчуваємо, зупиниться виробництво, і мільйони громадян будуть викинуті на вулиці.

Тому мені доводиться вдаватися до непростих рішень. Тому я інколи ризикую бути незрозумілим. І тому я прошу сьогодні наш народ уважно вислухати мене особисто.

Я ніколи не зроблю жодного кроку на шкоду Україні і народові. Воля громадян України була, є і буде вирішальною для кожного мого рішення.

Я хочу, щоб люди знали це. Я дякую всім за високу громадянську свідомість. В інтерв'ю телевізійним каналам я детальніше розкажу про наші спільні кроки та дії, які ми робитимемо разом.

Сподіваюся на розуміння і підтримку.

Я вірю — ми подолаємо всі труднощі на шляху розбудови нашої держави, бо нема таких перепон, які не подолав би мудрий і згуртований народ.

Ми ніколи і нікому не повинні дозволити заважати нам. Молитви і мрії мільйонів покладаються на Господнє рішення.

ЗАЯВА Центрального правління ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка

Чи були у нас підстави довіряти сьогоднішній владі і її намірам євроінтегрувати Україну в єдину спільноту, до якої ми причетні не лише за ментальністю, а й за географічними й історичними координатами?.. Можна було лише кволо сподіватися, адже протягом усього періоду домінування в політиці цієї наскрізь антиукраїнської сили ми не бачили жодних реальних кроків на зміцнення української держави не лише в економіці, а передовсім в інформаційно-гуманітарній сфері. І не потрібно запліщувати очей ні на Харківські угоди, ні на антиконституційний мовний закон КА-КА, ні на діяльність великого “інтегратора” України до “руського міра” Д. Табачника... Отже, сподіваної Європи для нас від них не могло бути.

ЦП “Просвіти” заявляє, що спільна мета нашого національного буття з цивілізаційних принципів, згідно з якими шануються не лише громадянські права, права людини, а й національні права, яких протягом сторіч російський імперіалізм нас позбавляв. Українці перенесли найжорстокіші випробування в ХХ сторіччі і вистояли, і пережили наймогутнішу імперію світу — СРСР. Переконані, що ці владці-тимчасовці будуть усунуті з нашого поля. Тому закликаємо всіх до єдності й протидії 5-й колонії, що править тепер Україною. Слава Україні!

Закінчення.
Початок на стор. 2

пам'ятником Тарасу Шевченку завдяки громадським національно-патріотичним організаціям — “Конгрес української інтелігенції”, “Просвіта” та іншим. Присутні не використали жодної символіки, окрім державного прапора і прапора ЄС.

Тернопільська молодь ухвалила звернення англійською мовою до лідерів Європейських держав, а також до Президента США Барака Обами, в якому повідомляє, що українська молодь виступає за євроінтеграцію і очікує підписання угоди про Асоціацію з ЄС. Молодь розпочинає страйк у навчальних закладах. Про це під час виступу на мітингу на Театральному майдані повідомив один із співорганізаторів молодіжного Євромайдану, представник “Пласту” Любомир Шимків. На акцію 25 листопада вийшли понад 1000 молодих людей.

У Житомирі на акцію “Я обираю ЄС” вийшли близько 300 осіб. Акція відбувається біля пам'ятника Сергію Корольову перед будівлею облдержадміністрації. Учасники акції скандували: “Ми підтримуємо!” — на підтримку київського Євромайдану. Поруч із пам'ятником Корольову чергують кілька працівників міліції.

У Рівному, незважаючи на дощову погоду, Євромайдан зібрав тисячі людей. Центральна площа Незалежності обласного центру, де відбувається мітинг, заповнена

...І світу

Представники української діаспори зібраних біля Бранденбурзьких воріт у **Берліні** на підтримку акцій протесту проти рішення влади України перервати підготовку до підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Як повідомляє “Німечка хвиля”, у центрі німецької столиці у неділю, 24 листопада, зібралось не менше 250 осіб найрізноманітнішого віку. Багато з них прийшли з дітьми. До акції долучилися українці, які спеціально прибули до Берліна з Гамбурга, Дрездена, Лейпцига та Штутгарту.

24 листопада у **Варшаві** відбулася акція на підтримку Євромайдану. Акція розпочалася о 13:00 біля посольства України у Республіці Польща. Першими прийшли студенти з плакатами. Організатори зачитали текст Звернення до Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, міністра

майже повністю. У ньому беруть участь відомі в регіоні люди, починаючи від экс-губернатора Рівненщини Віктора Матчука, і пересічні городяни. Із-поміж його учасників переважно — молодь. Учасники мітингу ухвалили звернення до Президента України та Верховної Ради. Вони вимагають негайно скликати сесію Верховної Ради, на якій розглянути весь пакет євроінтеграційних законів, сформувати уряд євроінтеграції України. У разі провалу євроінтеграції учасники мітингу в Рівному пропонують Верховній Раді саморозпуститися та призначити позачергові вибори.

24 листопада на Європейській площі у **центрі Дніпропетровська** організовано безстроковий Євромайдан. У перший день участю в акції взяли понад 300 мешканців обласного центру, на площі триває збір підписів “за євроінтеграцію”. Євромайдан розгромили пізно ввечері невідомі молодики після оголошення рішення суду про його заборону.

У Кіровограді відбувся мітинг на підтримку руху України в Європу. Близько 100 осіб зібраних на головній площі міста. Домовлялися про зустріч активісти череві соціальні мережі. Серед мітингувальників — переважно молодь і громадські активісти. Вони тримають прапори України та Євросоюзу. Прапори політичних сил відсутні. Також є транспарант “Кіровоград обирає ЄС”. На мітингу виступили всі охочі, говорили без гучномовця. Вони закликали присутніх підтримувати євроінтеграційний курс і заявили, що якщо через п'ять днів уряд не змінить свого рішення, розпочнуть збір підписів за відставку уряду.

Полтавський окружний адміністративний суд заборонив у **Кременчуці** (Полтавська область) проведення акцій прихильників євроінтеграції.

закордонних справ України, у якому висловили обурення припиненням підготовки укладання Угоди про асоціацію з Євросоюзом. Присутні підтримали текст Звернення гучними оплесками та вигуками. Організатори закликали учасників мітингу ставити свої підписи на спеціально приготовлених підписних листах. Тим часом на імпровізованій сцені лунали виступи. На мітингу виступили польські парламентарі, які підтримали прагнення мітингувальників підписати Угоду з ЄС.

24 листопада Євромайдан відбувся у **Мюнхені**. Близько сотні німців вийшли на вулиці міста з прапорами України та Німеччини. У руках вони тримали плакати з написами: “Хто бореться, може програти, а хто не бореться — вже програв”.

У соцмережах Твіттер і Фейсбук поширюється фото, на якому зображено мешканців **Індії** з

25 листопада близько 12:00 у **Чернігові** державні виконавці за підтримки міліції знесли Євромайдан, розташований у сквері імені Попудренка, поблизу Красної площі з 22 листопада. Знесення відбувалося грубо, один із мітингувальників облив себе бензином і намагався здійснити самоспалення. Рішення про знесення ухвалив Чернігівський окружний адміністративний суд, за поданням міської влади, але учасники продовжують мітингувати.

У Сімферополі 200 осіб, серед яких прихильники Народного руху України, Конгресу українських націоналістів й активісти Меджлісу кримських татар організували акцію на підтримку євроінтеграції України. Прихильники євроінтеграції тримають плакати “Крим за європейське майбутнє”, прапори України, Євросоюзу та національні прапори кримських татар, а також скандують: “Ми — це Європа!”. Присутні вимагають відправити у відставку уряд Миколи Азарова, а від Президента Віктора Януковича — “набратися мужності поїхати до Вільнюса й підписати Угоду про асоціацію”.

гаслами на підтримку євроінтеграції України.

Українці по всьому світу виходять на вулиці, протестуючи проти згорання євроінтеграції України. Акції протесту вже відбулися в суботу та неділю у містах **Італії, Великої Британії, Німеччини, Польщі, США**. У Фейсбуці з'являються анонси майбутніх протестних акцій. “Будьте патріотами не лише онлайн! Підтримаємо наших братів і сестер, що вийшли на майдани у Києві й інших містах України та поза її межами. Розповсюджуйте цю подію серед друзів, приводьте їх із собою! Нас багато, та незалежно від того, де ми проживаємо чи народилися, ми — один народ, одна нація!” — закликають активісти українців. У **Кракові** акція відбулася в суботу. Українці Італії також заявили про свій протест проти призупинення підготовки до підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Перша акція протесту відбулася в неділю у **Римі**, біля базиліки св. Софії. Український конгресовий комітет Америки закликав українців у **Нью-Йорку** до протесту. В суботу всі небайдужі збиралися під будівлею Постійного представництва України при ООН. Українці Великої Британії збиралися у суботу о 12:00 на Парламентській площі у **Лондоні**. Світовий Конгрес українців засудив рішення владних структур України щодо зупинки процесу підготовки до укладання Угоди про асоціацію між ЄС і Україною та відновлення активного діалогу з РФ та іншими країнами Митного союзу.

Підготував **Євген БУКЕТ**, за матеріалами УНІАН

Володимир ВОЙТЕНКО, професор

Свобода — це стан розуму.
Махатма Ганді

1.

В Австрії на початку минулого століття склався з українських емігрантів із Наддніпрянщини “Союз Визволення України”, який поставив собі за мету використати війну, щоб добитися заснування самостійної української держави. Союз визнали Австрія і Німеччина (а згодом Туреччина й Болгарія) за воюючу сторону і дипломатичне представництво майбутньої України.

Активісти СВУ звернули увагу також на полонених земляків: розпочали роботу, щоб просвітити їх, зробити письменими, навчити ремесла, а головне — зробити свідомими українцями, відкривши очі на те, хто вони, чий сини. Це була величезна праця, щоб полонені принесли додому не лише знання, а й національну свідомість. Емігранти-галичани дали для цієї справи досвідчених учителів та інструкторів. Австрія й Німеччина дозволили українцям особливі табори, де є школи, курси, майстерні, церкви, театри, бібліотеки, клуби, газети і т. ін. Про безкорисливість такої ідилії не говоритимемо: західні країни мали свій інтерес (послаблення Росії), який збігався з прагненнями тієї частки українського люду, що обстоювала створення самостійної держави. Українські емігранти після початку Першої світової війни зробили спроби організації національних легіонів; молодь із захопленням вписувалася до “Українських Січових Стрільців”, але австрійський уряд ставився до цього стримано і дозволив формування всього двох-трьох батальйонів. Водночас пам’ятаймо, що зав’язалася у Відні група українських “соціалістів-революціонерів”, яка стояла на послугах австрійського генерального штабу і своїми безвідповідальними вчинками могла наробити багато лиха. Щось подібне в розкладі планів і сил бачимо й після початку Другої світової війни. Гітлер був тоталітарним диктатором Сталіна, що надавало кожному рухові борців за Україну ознак прогулянки по мінному полю.

2.

Улітку 1916 р. на Подолі (на Контрактовій площі) розташувалася цілий табір галицьких біженців — видовище, схоже на невольницький ринок у середньовічній Кафі. А вже в половині березня 1917 р. в Києві відбулася грандіозна українська маніфестація, в якій узяло участь до 100 тис.

Ми і наше горе

Перемога Росії в Першій світовій війні здавалася багатьом українцям передумовою остаточного розгрому національного руху й закріпленням народу на правах етнографічної маси, об’єкта для обрусіння. Доводилося покладати надії на поразку північно-східного монстра — так, як на це поклали надії і російські большевики. Такий збіг інтересів (не вигаданий кимось для себе, а зумовлений об’єктивним плином історії) в подальшому приніс багату гору Україні. Візантійсько-ординський “комунізм” віддзеркалював споконвічну бездемократичність нещасної Росії, водночас щедро оздобленої блискучими досягненнями імперської культури в літературі та мистецтві (подібно до рабовласницької Римської імперії). На цьому тлі пасивне обрусіння й активне яничарство загрожували культурі й самому існуванню українців. Сталін і його московські та київські холуї поновили імперську парадигму в СРСР, підсиливши її системною політикою етнічного канібалізму українців. Водночас вірні режиму хохли вільно посідали найвищі посади і до 1917 року, і після нього. Рим, назагал, не давав ходу чужинцям, натомість Османська імперія відкривала широкі горизонти військовим і цивільним яничарам.

осіб. Большевицька революція в Росії сповнилася надією українські серця. Маршрут демонстрації — від університету по Володимирській, Фундуклеївській і Хрещатику до міської Думи на теперішньому Майдані Незалежності. Попереду колони два прапори: перший жовто-блакитний, другий — із портретом Шевченка (чи не так ми ходили наприкінці 2004-го і на початку 2005-го?). Біля Думи М. С. Грушевський дав знак, що хоче говорити. Він закликав усіх присягнути під прапорами, що, почавши боротьбу, ми не складемо зброї. Як це сталося, що навесні і влітку Центральна Рада гордо проголошувала, що спирається на “мільйон багнетів”, а вже в грудні нікому було її боронити? Орієнтовані на наївний пацифізм і “братифікацію” з російськими революціонерами, очільники Ради фактично не цікавилися військовими справами. Етнічний поляк, а душею патріот-українець Вацлав (В’ячеслав) Липинський організував у Полтаві кавалерійський підрозділ, проте Київ від нього відмовився. Самородний стратег С. Петлюра запровадив формування військових загонів за отаманським принципом: горластим випадковим людям видавалися повноваження й гроші, а вони набирали собі “полки”, безпорадність яких невдовзі стала очевидною. Коли довкола хаотична мішанка ідейних ворогів і воєнізованих бандитів, без армії немає влади; під Крути посилають ненавчених хлопчаків, та й у столиці кепсько. “Були десятки тисяч людей, вернувшись з війни і уміючих стреляти, — пише М. Булгаков у романі “Біла гвардія”. — Трехдюймові оруддя в кожній п’ятій деревні, і пулемети в кожній вторій, во всяком городишке складь снарядов. И в этих же городишках украинские семинаристы, ставшие прапорщиками, штабс-капитаны с украинскими фамилиями... все говорят на украинском языке, все любят Украину (волшебную, воображаемую, без панов, без офицеров-москалей), и тысячи бывших пленных украинцев, вернувшихся из Галиции”. Не бувши прихильником незалежної України, М. Булгаков чесно пише про те, що бачив — є місто, а в ньому варта (поліція), і міністерства, і газети, а що таке справжня Україна, “которая по величине больше Франции, в которой десятки миллионов людей, не знал никто. Не знали, — смешно сказать — о деревнях, расположенных в пятидесяти верстах от Города”.

Не всі знають, що хрещеним батьком, а далі старшим колегою і, зрештою, другом Булгакова був викладач Київської духовної ака-

демії, професор по кафедрі словесності Н. І. Петров — пристрасний симпатик української літератури, відомий український літературознавець. А влітку 1937-го (!) уже хворий, але ще не зламаний Булгаков “купил на Арбате украинский словарь” (про що записала у щоденнику дружина письменника). Ще раз цитую “Білу гвардію”: “... доходили смутные вести из областей, которые носят название — деревня, о том, что немцы грабят мужиков и карают их, расстреливая из пулеметов, под шелковыми абажурами в гостиных слышно было бормотание: “Так им и надо! Немцы им покажут!” Тут немцы, а за далёким кордоном, где сизые леса, большевики. Были слухи, что справится с гетманской и немецкой опасностью могут только большевики, но у большевиков своя напасть: жиды и комиссары. Вот головешка горькая у украинских мужиков!”

Отже, військо як інструмент влади, село і селяни як підмурок держави жили (виживали чи не виживали) самі, покинуті напризволяще. Безвладна влада не має перспектив попри формальні атрибути державності. Большевики, сказати б, “легко, але твердо” пообіцяли селянам землю — нехай! І перемогли, щоб невдовзі забрати останнє зерно і чорноземі разом із мільйонами життів. Професорський соціалізм не витримав конкуренції з бандитським. Лише організаційною імпотенцією Києва можна пояснити, що велика селянська армія Махна то просто грабувала, то розподіляла награбоване в стилі

Робін Гуда, то воювала проти большевиків, то ганяла тачанки, будши на їхньому боці. Користуючись модерною термінологією, можна сказати, що “проект Україна” завжди потребував, але ніколи не мав справного менеджменту. Ось що пише пріснопам’ятний Остап Вишня у гуморесці “Державний муж”: “Бігав з Центральної Ради в університет, а з університету в Центральну Раду. Тоді до св. Софії, а з св. Софії до “Просвіти”, а з “Просвіти” на мітинги, з мітингів на збори, зі зборів у ЦР, з ЦР на з’їзд, із з’їзду на конференцію, а з конференції в ЦР. До того було ніколи, що просто страх”.

Організаційний крах перспектив, породжених “помаранчевою революцією”, — одна з найбільшніх утрат. І невідомо, чи можна надолужити втрачене, бо, живучи в зоні політичної гравітації Росії, завжди мали й матимемо охочих “прогнутися”. Коли Президент (занадто демонстративно уникає перемовин із північно-східними лідерами, а Прем’єр-міністр їх прагне, будши готовим “все” пообіщати і, скидається, навіть “усе” віддати за підтримку на виборах, то це не політика, а “рейвах” (як кажуть мої єврейські друзі, трохи пам’ятаючи батьківський ідиш).

3.

У контексті сьогоденних переговорів і з Москвою, і з Брюсселем варто озирнутися на спробу Центральної Ради домовитися з Москвою про мир (і все інше, що його супроводжує).

Офіційне відкриття перегово-

рів відбулося 23 травня. Факт історичної ваги: після 250 років підлеглих Україна готувалася укласти мир із недавнім гнобителем. Церемонія відкриття була обставлена просто. У будинку Центральної Ради поставили два столи. За одним українська, за іншим — російська делегації. Серед большевицьких експертів було чимало колишніх урядовців ще царського часу. Та найбільше чудним було те, що Москву репрезентували румунський болгарин Раковський і українець Мануїльський; якраз цих людей прислав московський уряд, щоб підкреслити свою “інтернаціональність”. Перше засідання було коротким: у повноваженнях російських делегатів (підписаних Леніним) не значилися конкретні доручення. Було сказано “для ведення переговорів с Украинской Державой о заключении договора”. Довелося чекати, поки з Москви пришлють інші папери.

Для розміщення большевицької делегації призначили готель “Марсель” (другого, коли не третього сорту, такий, де звичайно знаходять собі притулок веселі дівчата та їхні кавалери). Через те один із членів делегації в листі до Москви, копію якого мала наша розвідка, назвав це приміщення словом бардак, не беручи його в лапки і вбачаючи в призначенні для большевицьких дипломатів такого готелю якусь навмисну наругу. Але знайти в тодішньому переповненому Києві 30—40 вільних кімнат було важко.

Коли наші спецслужби знаходили сліди большевицької агітації членами переговорної місії, “державна варта” буквально не давала їм спочинку: в готелі робили обшуки, агітаторів хапали на місці події. Сипалися скарги, в МЗС обов’язково виникав Мануїльський, доводилося перепрошувати (а завтра все починалося спочатку).

Тим часом на переговорах тривали суперечки і з формальних, і з принципових питань. Нарешті 12 червня підписали попередню угоду, в шести пунктах якої йшлося про припинення з обох сторін бойових дій; про дозвіл громадянам обох держав вільно повертатися на батьківщину; про організацію на основах взаємності консульств у обох державах; про повернення в Україну залізничного рухомого складу, захопленого Росією під час війни;

про обмін полоненими та інше. Цей попередній договір мав бути дійсний до остаточного укладення справжнього миру (і став, власне, єдиним успіхом переговорників).

Почалися безперервні суперечки стосовно українсько-російського кордону. Хоч обидві делегації погодилися, що при його визначенні основою має служити етнографічний принцип, большевицькі делегати раз у раз виставляли вимоги плембсциту, висували питання про Крим, про Дон, претендували на частини Харківщини й Катеринославщини. Раковський хвалився, що має сотні сільських “приговорів” (резолюцій із прифронтових місцевостей) про бажання залишитися під Росією. Одного разу похвалився навіть листом із села Баламутівки на Київщині, де селяни заявили, що хочуть належати до “Росії”, бо український уряд по-вдбирив у них сало та інше майно. У відповідь на це наша делегація заявляла, що український уряд поінформований, якими способами складаються постанови на прифронтовій смузі, де стоять червоноармійські частини. З іншого боку, до Києва шодня приїздили делегації з Курщини й Вороніжчини, з місцевостей, де живе мішане населення, і блага-ли залишити їх під Україною. Повіти Путивльський, Рильський, Суджанський з Курщини просилися до України, мотивуючи присутністю на своїй території численного українського населення, а путивльці посилалися на історичні права: в Путивльському повіті гетьман Мазепа мав великі маєтності. Тим часом большевицька артилерія без усякого приводу бомбардувала наше місто Новгород-Сіверський, що лежало близько демаркаційної лінії. 7 жовтня переговори перервали на неозначений час.

Що зумовило тактику Москви на затягування та зрив перемовин? Теоретики з Центральної Ради міркували про вплив подій, пов’язаних із війною в Європі (ліквідація балканського фронту, фактична поразка Німеччини на Заході). Це, зрозуміло, вагомий чинник, проте пошуки миру з Росією (задовго до їхнього припинення) стали фарсом з інших — внутрішніх українських причин. У той час, коли одні українці вели переговори з Москвою, інші мали з большевицькою де-

легацією свої потаємні конференції. Раковський і Мануїльський зі свого готелю-борделю в сутінках чимчикували на гостини до заступника міністра фінансів Василя Мазуренка, який мешкав у будинку Державного Банку. Домовлялися про легалізацію в Україні власної комуністичної партії (зрозуміло, з перспективою збільшення), за що Москва допоможе в державному будівництві та свято шануватиме нашу суверенність (ха-ха). За цими торганнями стояв т. зв. Національний Союз, до якого був близький В. Винниченко, модерний письменник і затруєний лівізною політик. Згодом приїхав з еміграції до СРСР, щоб обійняти високу державну посаду. Таку йому не дали, і тов. В. Винниченко повернувся до Франції.

Усе це сумно до кажу, тож на хвилю повернемося до Остапа Вишні (Губенка), щоб поцінувати “Дещо з українства”.

“Для ширших українців: Ковчег збудував не Ной, а гетьман Дорошенко, й урятував сім пар чистеньких українців; одну вишневу кісточку, з якої пішли на Україні вишневі садки; Бровка, що дав цілу породу широкоукраїнських Рябків; кілька мотків заповочі для вишиванок, шматок полотна, горщик для борщу, кишку для ковбаси, булаву й ноти до “Гіля, гіля, сірі гуси...”

“Для русотяпів: Що таке Україна? Україною зветься “искони русская земля — Малая Русь, где все обильем дышит...” Головна річка на Україні — Дніпро, що зветься ще “Русской славы колыбель”.

За такі жарти гуморист поїхав туди, куди заслали всіх, хто мав голову і серце. Щоправда, О. Вишня поїхав набагато раніше за інших, тож устиг повернутися живим (і далі був змушений жартувати обачніше).

Прикро, що не маємо й досі визнаного модерним світом місця на цивілізаційному глобусі. Проте не викликає шани кожний, хто — закопилівши губу — розглядається увсебіч і цідить: “А чому це ніхто не зробив мені п’яте й десяте? Хочу державу, хочу культуру. Зробіте — полюблю”. І це ще не найгірші, бо найгірші тим менше любитимуть нас, чим більше насправді зробимо. “Борітеся — поборете!” — і ніяк інакше, але боротися мусимо не лише з “ними”, а й із собою.

Свято поезій, написаних у Переяславі

Георгій ЛУК’ЯНЧУК
Фото автора

У Переяславі-Хмельницькому відбулися літературні читання поезій Шевченка, які входять у “Три літа”. Їх Великий Пророк України написав у Переяславі, перебуваючи тут у друзів із 13 листопада до 25 грудня 1845 року. На свято до переяславців прибула численна делегація зі столиці та сусіди з Березані й Борисполя. Розпочали дійство в актовій залі школи № 2, де директор Валентина Одинець представила акторський гурт школярів під керівництвом учителя Наталії Литвин. Діти проникливо виконали поему “Наймичка”. Біля дзвіниці

Вчителька Н. Литвин із школярами ЗОШ № 2 у літературній виставі “Наймичка”

віту цікаву екскурсію провів Станіслав Дембіцький, поему “Кавказ” виконав Вадим Луценко, а “Холодний яр” Сашко Бабак.

Історія читань творів Тараса Шевченка у Переяславі давня. “Кобзар” вважали реліквією, передавали у спадок дітям, онукам і правнукам як найдорожчий скарб. Портрет Тараса Григоровича був у кожній хаті на почесному місці поруч з іконами! Повага переяславців до Поета зумовлена не тільки любов’ю до його творчості, а ще й гордістю від усвідомлення того, що Український Геній особисто перебував на землі переяславській і що саме тут він написав свої найкращі поеми й вірші. Збереглося багато родинних історій, пов’язаних із Шевченковим Кобзарем. У найстрашніші роки Святе Тарасове Слово, звернене до душі й совісті, стояло на сторожі духовності українського народу. На зорі Незалежності після тривалого офіційного фарсейства і прихованого приниження Шевченкове Слово розкрилося зазвучало у Перея-

славі з уст Павла Громоука та Ніли Крюкової. Це був вибух за-таєної любові, що живе у людському серці, відлуння чогось важливого й незбагненного, що довго не можна було виявляти відверто і що спалахнуло гарячим полум’ям, відроджуючи віру в прийдешнє щастя, надію на кращу долю... Починаючи з 2001 року, відбувається Літературно-мистецький фестиваль “Переяславська осінь Кобзаря”. Особливо пам’ятними стали зустрічі з кобзарями. Але родзинка фестивалю, його окраса — заснований 2002 року Конкурс молодих виконавців творів Шевченка. Ось як оцінила його Ніна Матвієнко: “Коли діти так читають, так люблять і розуміють Шевченка, майбутнє нації буде яскравим і талановитим”. Починаючи з 2007 року, Переяславська Шевченкіана знайшла своє відображення у ще одній формі читань — формі містерії, вистави у жанрі народного поетичного театру. Порівняно з виконанням окремих поем і віршів, театральний метод читання авторських композицій

Поета як цілісних творів великої поетичної форми ефективніший! “Три літа” Тараса Шевченка — довершений і самодостатній твір великої поетичної форми, який і є **Духовним Заповітом Шевченка!**

Р. С. На наш погляд, подібну практику всенародного відзначення 200-річного ювілею Т. Г. Шевченка варто було б поширити на інші міста і села, де великий Кобзар був і творив свої безсмертні поезії, не очікуючи 9 березня наступного року.

Рима Товкайло читає Шевченка

Свято-Вознесенського собору, церкви, яку 1845 року змалював Шевченко, Віра Мельник продекламувала вірш “Маленькій Мар’яні”. Наступним пунктом став музей Григорія Сковороди, де заступник міського голови Валентина Губенко продекламувала поезію “Минають дні, минають ночі...”. У Музеї трипільської культури директор Дмитро Тетеря провів цікаву екскурсію, а Настя Одинець продекламувала поему “Сон”.

Роздумами про філософію Шевченкової поезії та її зв’язок із сучасністю поділилися кандидат історичних наук Микола Товкайло, дослідник історії Микола Петрук із Києва й Андрій Шевель із Березані. У Музеї Запо-

Виконавці фрагменту “Три Душі” на сцені РБК

Тарас Шевченко давно вже у Європі

За іронією долі колишній комісар Єврокомісії, а нині президент Литви Даля Грібаускайте працює у Будинку Президента, який розташований за два кроки від найстарішого у Вільнюсі університету, історичного факультету, на фасаді якого встановлено меморіальну дошку з барельєфом Тараса Шевченка та написом: “Вільню... дороге моєму серцю” (українською та литовською мовами), і роки перебування Тараса Григоровича у столиці Литви: 1829—1831. Якраз у цьому Будинку й мала б відбутися 29 листопада історична й значуща для України подія. Це місце (університет) насправді давно вже святе для кожного українця, хто сюди приїжджає. А вже саме тут, на другому, а потім — на третьому поверсі західного корпусу університету жив і працював відомий художник професор Ян Рустем, який давав уроки образотворчого мистецтва юному Тарасу.

Мені пощастило побувати біля президентського “офісу” тоді, коли знімали з флагштока прапори Литви та Євросоюзу, щоб випрати, а на їхнє місце відразу вчепили новенькі, напрасовані. Випадкові перехожі зупинилися, щоб сфотографувати. І в цю мить я подумала: Тарас Шевченко — символ України, на відміну від нас, давно вже в Європі.

Валентина СЕМЕНЯК,
Вільнюс-Тернопіль

Катерина ГЛУХОВЦЕВА,
член правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка

У мові-любіві Тарасове слово

Нещодавно Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (кафедра української філології та загального мовознавства, факультет української філології та соціальних комунікацій) зустрів учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції "Слобожанська бесіда — 7. У мові-любіві Тарасове слово", присвяченої 200-річчю від дня народження Тараса Шевченка, у якій узяли участь 97 учасників із різних навчальних закладів Луганської області й України. Серед них: ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"; ВП "Політехнічний коледж" Луганського національного аграрного університету; Луганська державна академія культури і мистецтв; ВП "Старобільський факультет" ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"; ВП "Стахановський факультет" ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"; Інститут гуманітарних проблем ДВНЗ "Національний гірничий університет" (м. Дніпропетровськ).

Мета проведення конференції — обмін результатами наукових досліджень і досвідом вивчення Шевченкової мови, висвітлення образу Великого Кобзаря в українській художній літературі, зок-

рема у творчості письменників Луганщини, Дніпропетровщини, збереження та фіксація інформації, записаної від старшого покоління діалектоносців, а також розгляд актуальних проблем вітчизняного та зарубіжного мовознавства у світлі відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Григоровича Шевченка.

Основні питання, які порушили під час роботи конференції: Тарас Шевченко і Слобожанщина; постать Тараса Шевченка в розповідях і спогадах старожилів краю; Тарас Шевченко і народне слово; Шевченкове ім'я в нашому краї; шевченківські місця в Луганську та Луганській, Донецькій і Дніпропетровській областях; до таїни Шевченкового слова; народна пам'ять про Шевченка; мовний портрет Великого Кобзаря у творчості українських письменників; Шевченкова мова як відображення світовідчуття й світосприйняття українців.

До учасників конференції з привітанням звернулася Катерина Дмитрівна Глуховцева — завідувач кафедри української філології та загального мовознавства, яка зазначила, що конференція стала візитівкою кафедри, щороку коло й географія її учасників стають дедалі більшими й різноманітними. Сьомий форум науковців присвячений постаті геніального Тараса Шевченка.

На пленарному засіданні вголосили сім доповідей:

К. Д. Глуховцева (доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології та загального мовознавства Луганського національного університету імені Тараса Шевченка) висвітлила тему "Мовна практика Тараса Шевченка і напрями формування загальнонаціональних норм української мови". К. Д. Глуховцева наголосила, що Тарас Шевченко українці й представники інших націй визнають культурним діячем, який утілює у свою творчість українську ментальність. Як духовний орієнтир етносу, він став знаком національної культури. Репрезентувати ментальність українського народу Кобзар зміг завдяки тому, що, накопичивши певні мовні засоби, широкоживані в народній поезії, використав їх у власній поетичній творчості, а також відтворив народний дух спілкування в епістолярію.

Т. С. Пінчук (кандидат філологічних наук, професор, декан факультету української філології та соціальних комунікацій Луганського національного університету імені Тараса Шевченка) актуалізувала матеріал з теми "Сила Шевченкового слова". Вона підкреслила, що 2014 рік оголошено Роком Тараса Шевченка. З метою гідного відзначення 200-річчя

ювілею Тараса Шевченка та популяризації спадщини Великого Кобзаря в Україні та за її межами в Луганському національному університеті, який 75 років носить ім'я Тараса Шевченка, затверджено план заходів з підготовки та відзначення Шевченкового ювілею. Наразі відбувається один з них.

О. І. Неживий (доктор філологічних наук, професор кафедри філологічних дисциплін Луганського національного університету імені Тараса Шевченка) виступив на тему "Тарас Шевченко і Луганщина". Олексій Іванович наголосив, що життєві дороги не привели Тараса Шевченка на Луганщину, однак його творчість завжди там, де живуть українці, ті народи, які шанують поетичне слово Великого Кобзаря. Українські поети луганського краю теж висловили свої сердечні почуття до Тараса Шевченка в багатьох поетичних творах. Тому його образ стає ближчим, ріднішим. Поезії сучасних митців навчають кращого розуміння вічного Кобзарєвого слова.

Катерина Дзюба (студентка IV курсу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка) висвітлила тему "Успадок дітям". Студентка розповіла про любов свого прадіда Марка Пилиповича Шевченка (Шкурєнка)

до Великого Кобзаря та його творчості, який через усе життя проніс повагу й шану до поета, передав це своїм дітям та онукам. Він змінив своє прізвище Шкурєнко на Шевченко й залишив його рідним у спадок.

Л. В. Мельник, кандидат філологічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін університету, репрезентувала учасникам конференції аналіз фітофразеологізмів у дискурсі Шевченкових поезій, який продемонстрував глибину й стрункість Шевченкових фразеологічних засобів.

Цікавими були також доповіді А. О. Найруліна і І. О. Ніколаєнко, кандидатів філологічних наук, доцентів кафедри української філології та загального мовознавства, що оприлюднили матеріал про біблійні сентенції в мовно-творчій діяльності Тараса Шевченка. По-новому розглянули проблему мовних засобів пейзажних замальовок у творах Тараса Шевченка Н. С. Безгодова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української філології та загального мовознавства, та Л. Л. Колесникова, старший викладач цієї ж кафедри.

На конференції працювало п'ять секцій. Проблематика виступів на них нікого не залишила байдужим. Отож Шевченкове слово й нині живе.

Тарас Шевченко — Людина на всі віки

У Київському національному університеті ім. Т. Шевченка відбулася міська конференція "Феномен Тараса Шевченка: погляд крізь віки", присвячена 200-річчю від дня народження Великого Кобзаря. На зустрічі про реалізовані плани й майбутні заходи розповідали викладачі, вчителі та лідери молодіжного самоврядування столичних закладів освіти.

Анна МУКАН,
Фото Валерія ПОПОВА,
прес-центр Інституту філології

З екрана в Залі імені М. Максимовича до учасників конференції звернувся Богдан Ступка:

Павло Мовчан

"Доля переслідувала його в житті скільки могла, та вона не зуміла перетворити золота його душі в іржу, ані його любові до людей в ненависть і погорду...". Такими словами Івана Франка про українського Велета Духу починається перша серія художнього фільму "Тарас Шевченко. Заповіт", знятого 15 років тому. Один із його творців — гість конференції український громадський діяч, сценарист, журналіст і політик, поет і перекладач Павло Мовчан — коротко розповів про історію створення 11-ти серій стрічки, наголосивши на важливій меті кі-

нопроєкту — з'ясувати, "чому Шевченко у нас з'явився, чому прийняв анонім "Кобзар", чому намалював таку велику кількість автопортретів — 28?" Павло Михайлович пообіцяв, що наступного ювілейного року Тараса Шевченка про митця вийде три українські фільми, зокрема остання 12-та серія "Заповіт". Ці стрічки, зазначив сценарист, розкривають глибинні особливості творчої натури Шевченка: "Він — Людина на всі віки. На ньому лежала космічна програма — зберегти Слово. Ця велика місія лягла на плечі й Васи-

лю Стусу. Обидві геніальні постаті ніби заримувалися між собою".

Від імені ректора закладу привітав учасників конференції проєктор із науково-педагогічної роботи Володимир Бугров. Він зазначив, що для Київського університету велика честь бути одним із головних організаторів ювілейних заходів всеукраїнського масштабу. Для цього ще наприкінці 2012 року

спільно з Міністерством освіти і науки України Київський університет розробив План заходів із підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка, покликаний популяризувати й спонукати до вивчення спадщини Кобзаря. План підписав Президент України. Розповівши про вже реалізовані пункти Плану, Володимир Анатолійович побажав, щоб "ювілейний рік не завершився ювілейним роком" і вчителі продовжували шукати способів долати нав'язані генію Шевченка стереотипи.

Детальніше про виконання програми ювілейних заходів у КНУ імені Т. Шевченка прозвітувала керівник робочої групи д. філол. н., проф., в. о. зав. кафе-

Доктор філологічних наук Оксана Сліпушко

ри історії української літератури і шевченкознавства Інституту філології Оксана Сліпушко. З часу підписання Плану було створено електронний портал "Шевченко-Info" на сайті університету, проведено підготовчу роботу і розпочато створення на базі Музею університету експозиції Кирило-Мефодіївського братства, проведено Міжнародну наукову конференцію "Святої правди голос новий", проведено Всеукраїнську щорічну наукову конференцію "Тарас Шевченко і світ" та ін. Оксана Миколаївна наголосила, що святкові заходи відбуваються на різних рівнях і до них долучається максимальна кількість людей.

Про молодіжні ініціативи розповіла голова Ради лідерів учнівського самоврядування Шевченківського району Інна Синьова. Мета краєзнавчо-пошукового проєкту Ради — ознайомлення учнів із минулим і сьогоденням рідного краю. Робота відбуватиметься у три етапи. Перший

— створення проєкту "Ім'я Тараса Шевченка на мапі Києва" вже реалізований. Далі заплановані проведення гри-квесту за цією мапою, випуск туристично-краєзнавчого календаря на 2014 рік і організація міського конкурсу авторської поезії про Т. Шевченка.

Про проведені й заплановані заходи до ювілею Т. Шевченка в Українському гуманітарному ліцеї розповіли вчителька української мови й літератури Людмила Доненко та директор ліцею Галина Сазоненко; в Київському палаці дітей та юнацтва — заступник директора Олена Клименко; в Київському ліцеї бізнесу — заступник директора з наукової роботи Тетяна Швець; у спеціалізованій школі № 112 ім. Т. Шевченка — заступник директора з навчально-виховної роботи Наталія Кобзар; у гімназії № 109 — директор Віталія Полякова.

Конференція завершилася на високій музичній ноті композицією зразкового художнього колективу шкільного театру "Пролісок" (СІШ № 23) "Стежки, які пройшов Тарас".

— Зоє Яківно, усім друзям і соратникам Миколи Вінграновського, його шанувальникам присмію почути, що матимемо пам’ятник улюбленому поетові-шістдесятнику в центрі столиці, неподалік від пам’ятника В’ячеславу Чорноволові. Хто зумів цього добитися?

— Про це ми давно мріяли. Неодноразово були звернення від Фонду та громадських організацій до Київміськкадміністрації. І врешті-решт комісія з найменувань та пам’ятних знаків КМДА розглянула це питання та ухвалила рішення відвести це місце під пам’ятник славетному шістдесятникові. Фонд допоміг реконструювати майданчик, який був занедбаний, зробили нові лави.

— Розкажіть докладніше про фонд і його діяльність.

— Благодійний фонд імені Миколи Вінграновського створено наприкінці 2006 року. Його

очолює син Миколи Степановича, Андрій Вінграновський. Голова наглядової ради Фонду — видатний письменник та громадський діяч, Герой України Борис Іллєч Олійник. Основна мета Фонду — популяризація творчого спадку Миколи Вінграновського, підтримка відповідних ініціатив його шанувальників, сприяння у всіх заходах, які стосуються увічнення пам’яті Миколи Степановича. Фонд прагне, щоб до глибокої поетичної творчості Вінграновського долучалося дедалі більше людей.

2011 року виповнилося 75 років від дня народження поета. З цієї нагоди за Розпорядженням Кабінету Міністрів України було затверджено оргкомітет та програму з підготовки та відзначення ювілейної дати на державному рівні. Серед іншого було передбачено і встановлення пам’ятника у Києві.

Досі єдиний в Україні пам’ят-

Його любивши всі

Напередодні 7 листопада, дня народження нашого видатного поета, прозаїка, актора та кінорежисера Миколи Вінграновського, у центрі Києва біля парламентської бібліотеки — на місці, де раніше був пам’ятник Петровському — встановили символічний камінь з написом “На цьому місці буде споруджено пам’ятник Миколі Вінграновському”. Нині ведеться робота з проектування та спорудження пам’ятника. Опікується цим Фонд Миколи Вінграновського. Про цю подію та про роботу Фонду розповіла Зоє Голота, громадська діячка, голова Солом’янської районної у місті Києві “Просвіти”.

ник Вінграновському встановлений на Білоцерківщині. Микола Степанович любив подорожувати Україною. Зазвичай він сам облюбовував собі якесь місце, ставив там намет, писав, зустрічався з місцевим населенням. Одне з таких місць — лісова галявина поблизу річки Рось на околиці села Яблунівка Білоцерківського району Київської області. Коли Микола Степанович 2004 року відійшов у краші світи, на роковини його смерті місцеві мешканці на знак поваги до шанованого поета вирішили встановити на цьому місці пам’ятник. За підтримки місцевих меценатів, зокрема, Сергія Мовчана, та за сприяння сільського голови Анатолія Савчука цю ідею швидко втілили в життя.

Біля пам’ятника ось уже 8 років поспіль ми щороку в останню суботу травня на вшанування пам’яті поета, який помер 26 травня, проводимо літературні зустрічі. Щороку більше людей беруть у них участь. Під час цих заходів звучить у записах поезія Миколи Вінграновського в авторському виконанні; його вірші та твори, йому присвячені, читають письменники, діячі культури, студенти, школярі. Ці читання об’єднують різних людей. Приїжджають гості з Києва, Миколаєва, Чернівців, Білої Церкви, долучається багато місцевих. Зустрічі дуже зворушливі, люди діляться спогадами на тій самій галявині, де бував “у мандрях” сам Вінграновський...

Останнім часом Фонд ініціював кілька сучасних проектів, присвячених Вінграновському, а квітень цього року кияни запам’ятали як “Місяць з Миколою Вінграновським”. До участі запросили знаних митців та відомих людей України, поширювали інформацію в соціальних мережах, що особливо сприяло залученню молоді. Охочих виконати твори поета було багато й серед зірок шоу-бізнесу: це Ніна та Тоня Матвієнки, Остап Ступка,

Олександр Пономарьов, Ані Лорак та ін. Створено кілька нових пісень на вірші поета. Дуже багато людей узяли участь у фотоконкурсі, школярі з різних куточків України цілими класами хором читали поезію та надсилали відео, молоді художники ілюстрували літературні твори тощо. Переможців запросили на підсумковий захід, який відбувся у Шоколадному будиночку на Печерську, а краші ілюстрації увійшли до нещодавно виданої книжки.

— Як Фонд працює з молоддю?

— Це дуже важливий напрям нашої роботи. Започатковано і вже кілька років відбувається конкурс на краше читання поезії Вінграновського за участю студентів, школярів. Проводить конкурс Фонд Вінграновського спільно з “Просвітою”, у журі запрошуємо відомих письменників та діячів культури, перший склад журі очолював народний артист України Олександр Биструшкін. Спочатку всіх читців збирали у Національному музеї літератури України. Нині учасників стало дуже багато, відбірні конкурси відбуваються на місцях, до нас приїжджають лише переможці.

Дуже багато молоді долучилося під час “Місяця з Миколою Вінграновським”, що зумовлене використанням сучасних засобів комунікації та незвичним широким загалом форматом проекту. Це справді було нестандартно, це нова подача та нові підходи, а тому викликало інтерес та мало резонанс у ЗМІ.

— Які ще справи на рахунок Фонду?

— Фонд не лише підтримує всі цікаві місцеві ініціативи, присвячені Вінграновському, — як-от Конкурс Шахоезії на Миколаївщині, — але й реалізує власні проекти. Дуже яскравим явищем у культурному житті столиці стала мультимедійна інсталяція “Світлотінь”, яка з успіхом відбулася у грудні минулого року в Мистецькому Арсеналі. У вели-

кій затемненій залі було нагороджено дивні на перший погляд речі — старовинні дерев’яні човни та люльки, колеса від возів, рибальські сіті, котушки з кіноплівкою тощо, які не лише викликали асоціації з творчістю самого Миколи Степановича, а й наштотували відвідувачів на роздуми щодо умовності, глибини та швидкоплинності життя, змушували зупинитися. Скрізь — на стінах, на підлозі, на стелі, на самих об’єктах інсталяції — безперервно демонструвався відеоматеріал (відскановані рукописи та авторські ескізи, рідкісні фото з особистого архіву, кадри з фільмів, ілюстрації художників до літературних творів тощо). У залі негослоно звучала поезія Вінграновського та музика до його фільмів. Усе це відбувалося одночасно. Таке треба побачити на власні очі. Це дуже цікаво й незвичайно, а разом із тим сучасно.

За кілька років Фонд виконав копітку роботу з опрацювання величезного особистого архіву Миколи Степановича, зібраного та систематизованого Олександром Івановичем Білінкевичем, дружиною поета. Було вирішено поділити цей архів між кількома провідними музеями України згідно з різними напрямками творчості Вінграновського: Національним музеєм літератури, Музеєм шістдесятництва, Музеєм театральності та кіномистецтва, а також музеями у Білій Церкві (частина експозиції присвячена знаменитим “мандрям”) та у Первомайську, на батьківщині поета. Частина експонатів вже увійшла до постійних експозицій, в окремих музеях відбулися відповідні тематичні виставки, незабаром очікуємо на відкриття музею Миколи Вінграновського у Білій Церкві.

— Зоє Яківно, Ви щойно повернулися з Чернівців? Що там було?

— У Чернівцях 17 листопада відбулася презентація книжки “Вибране” Миколи Вінграновського, яка нещодавно вийшла у видавництві Осипа Зінкевича “Смолоסקип” (це третя книга в серії “Шістдесятники”). Захід викликав величезний інтерес, для Буковини це як ковток свіжого повітря. Микола Степанович любив цей край, неодноразово там бував, зустрічався зі студентами, інтелігенцією міста, присвячував Буковині поетичні рядки. Ініціатор презентації та укладач видання — письменник, друг, учасник багатьох спільних мандрівок, побратим Вінграновського Мирослав Лазарук. Ця книжка — гарний подарунок для шанувальників поета, адже окрім вибраних творів вона містить повну бібліографію його творчого спадку.

Окрім книжки “Вибране”, ми возили до Чернівців ліро-епічну філософську монодраму “Прекрасний звір у серці” за мотивами поезії Вінграновського, яка створена в київському театрі “Сузір’я” під орудою народного артиста України Олексія Кужельного. Її виконує актор театру ім. І. Франка, заслужений артист України Євген Нищук. У постановці звучить не лише витончена поезія Миколи Вінграновського, в ній також його спогади про Олександра Довженка, роздуми про життя. Вистава мала успіх у Києві, Львові, Латвії...

— Як удається поєднувати громадську роботу з просвітнянською?

— Робота у Фонді і в “Просвіті” має багато спільного. У Солом’янському районі “Просвіта” зареєстрована і діє з 1994 року. Потужні первинні осередки є майже в усіх вищих навчальних закладах, коледжах. Просвітяни Солом’янки знають і шанують творчість Миколи Вінграновського. Беруть участь у багатьох велелюдних заходах, які проводить Фонд, а то й самі їх організують. Так, одне з засідань просвітнянської літературної кав’ярні, що діє при промислово-економічному коледжі НАУ, було присвячене Миколі Вінграновському. На каву завітали знані письменники, сучасники та друзі Вінграновського — Василь Герасим’юк, Ніна Гнатюк, Павло Вольвач, Надія Степула, Микола Семенюк, Петро Засенко та інші, а також його дружина. Цікаве спілкування тривало допізна, той вечір студентам запам’ятався надовго.

Спілкувалася Надія КИР’ЯН

15 листопада 2013 року в приміщенні Українського вільного університету відбувся вечір пам’яті поета, перекладача, літературознавця, професора Ігоря Качуровського.

Вечір відкрила ректор УВУ, професор Ярослава Мельник. Вона поділилася з аудиторією враженнями про своє перше знайомство з Ігорем Качуровським, наголосивши на його невтомній літературній, перекладацькій, науковій і викладацькій праці, а також на прекрасному почутті гумору, яке не покидало Ігоря Васильовича навіть під час важкої хвороби.

Упродовж вечора студенти зачитували уривки своїх улюблених поем зі збірки “Пісня про білий парус”; друзі та колеги ділилися спогадами про пана професора: “людину, яка завжди залишалася молодою, незважаючи на свій по-

хилий вік”. Пані Наталя Зубенко, одна з найближчих друзів Ігоря Качуровського, презентувала лист зі спогадами “єдиної учениці” Ігоря Васильовича Олени Бросаліної; Олег Фешовець — засновник видавництва “Астролябія” розповів про співпрацю з Ігорем Васильовичем, а також представив два видання: збірку поезій “Лірика” та переклад зі старофранцузької мови героїчного епосу “Пісня про Ролянда”. На завершення пані Ірина Качанюк-Спех презентувала аудиторії музику Степана Спеха на слова поем Ігоря Качуровського. Присутні мали змогу ознайомитися з виставкою видань професора Качуровського, представлених у бібліотеці Українського Вільного Університету.

Прес-служба Українського Вільного Університету